

Casa Copilului — Craiova — Arhitecți Popescu Negreanu, M. Dima

*Orașul Ucenicilor — Cantina — Arh. N. Nedeleescu, F. Teodorescu,
T. Elian, D. V. Marinescu*

Locuințe muncitorești — cartierul Steaua Roșie — București. Arh. C. Neagu

prim Consilier al Ambasadei R.P.R. Au mai luat parte arh. N. P. Petrovici, acad. arh. S. T. Baburov, acad. arh. D. E. Arkin, ing. P. A. Blohin, arh. I. A. Zvezdin, arh. J. S. Rosenbaum, un mare număr de arhitecți, profesori, studenți, oameni de artă, etc.

S'a ținut conferința „Probleme de creație în arhitectura R. P. R.”, care a fost ilustrată cu proiectarea a numeroase diapozitive. În prima parte a conferinței s'a făcut un scurt istoric al dezvoltării arhitecturii în țara noastră, iar în partea a doua s'au arătat problemele actuale ale arhitecturii în țara noastră, moștenirea lăsată de regimul burghez și cum luptă arhitecții noștri pentru a se debarasa de rămășițele ideologiei burgheze, de influențele formalismului și cosmopolitismului, pentru a exprima într-o formă națională bogatul conținut de idei al epocii de construire a socialismului.

După conferință s'a proiectat un film în culori „Monumentele de arhitectură din Moldova de Nord” și filmul „Canalul Dunăre-Marea Neagră”.

Participanții au urmărit cu mult interes manifestările, reuniunea desfășurându-se într-o atmosferă de caldă prietenie.

★

În seara zilei de închidere a expoziției, la 7 Iulie a.c., a avut loc o ședință lărgită a Prezidiului Uniunii Arhitecților Sovietici, la care au luat parte cei mai de seamă arhitecți sovietici, academicieni și profesori. În ședință s'au analizat realizările arhitecturii din R.P.R.

Numeroși maeștri ai arhitecturii sovietice au luat cuvântul, printre care arh. S. E. Cernășev, prim secretar al Uniunii Arhitecților Sovietici și vice-președintele Academiei de Arhitectură acad. arh. B. M. Ioffan, acad. N. I. Kolli acad. arh. S. Alabian, acad. arh. N. P. Bâlinkin, secretar al Academiei de Arhitectură U.R.S.S., arh. M. I. Rzanin, secretar al Uniunii Arhitecților, arh. I. N. Maghidin, secretar științific al Academiei de Arhitectură a U.R.S.S., acad. arh. A. V. Filipov, arh. D. E. Arkin, membru corespondent al Academiei de Arhitectură a

Locuințe muncitorești — Filipeștii de Pădure — Arh. N. Georgescu

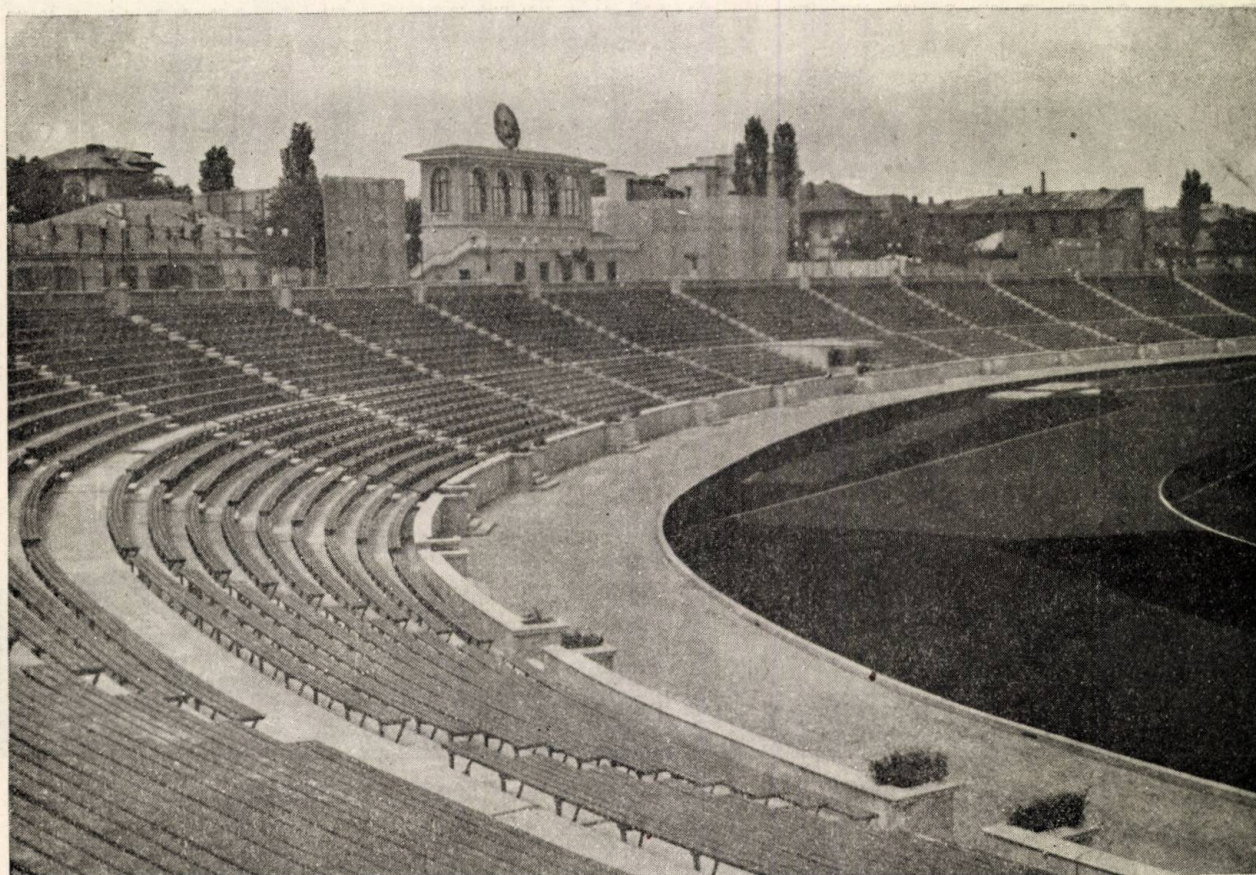

Locuințe muncitorești — Hunedoara — Arh. G. Gusti

U.R.S.S., arh. J. S. Rosenbaum și alții. Vorbitorii au analizat amănunțit realizările arhitecturii în Republica noastră, subliniind primele succese obținute în lupta pentru lichidarea rămășițelor cosmopolitismului și formalismului prin însușirea metodei realismului socialist.

Semnalând cu dragoste calitățile pozitive și lucrările cele mai valoroase, maeștrii arhitecturii sovietice au semnalat într-o critică tovarășească, unele lipsuri și chiar greșeli care mai

persistă încă în unele proiecte și lucrări care pot frâna, dacă nu sunt înlăturate, dezvoltarea sănătoasă a arhitecturii noastre. Participanții la discuții au evidențiat cu multă admirație bogăția și măiestria creației populare și înalta valoare artistică a monumentelor de arhitectură din trecut, ceea ce a dus la concluzia că atunci când se vorbește despre patrimoniul mondial al arhitecturii, aportul specific al poporului român să nu mai poată fi neglijat.

Stadionul „Dinamo“ Autor - arh. Medilanschi, coautor arh. H. Stern

În încheiere, maeștrii arhitecturii sovietice și-au repetat promisiunea de a acorda tot sprijinul tovarășesc arhitecților din tânăra noastră Republică și au insistat asupra necesității de a strânge și mai puternic legăturile de creație între arhitecții sovietici și cei români, a căror muncă și luptă comună sunt puse în slujba măreței cauze a păcii și a socialismului.

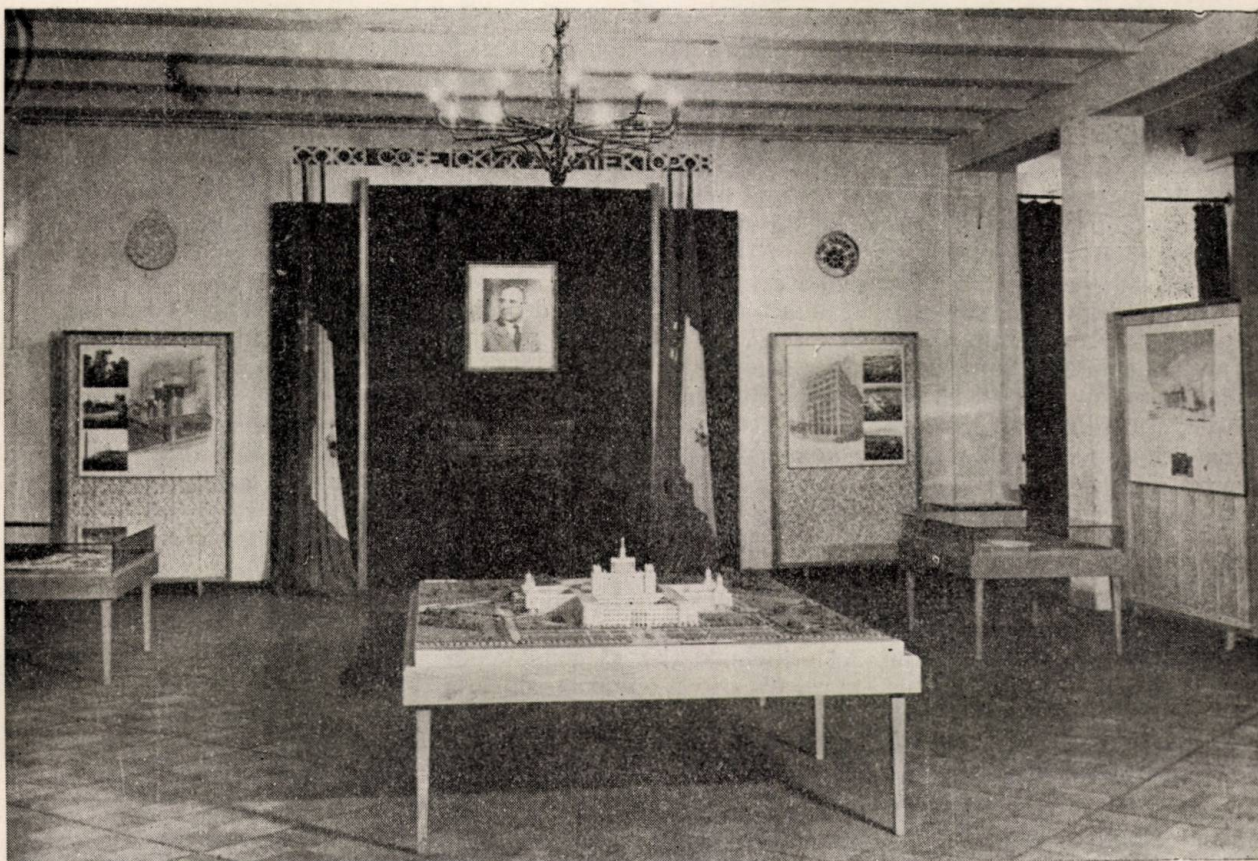
Pentru arhitecții din Republica Populară Română, expoziția organizată cu ajutorul Uniunii Arhitecților Sovietici este un eveniment de o deosebită însemnătate, care trebuie să însemne o piatră de hotar în dezvoltarea arhitecturii din țara noastră. Având cinstea deosebită și marea fericire ca lucrările lor să fie prezentate publicului sovietic, să fie cercetate cu atenție, analizate și discutate de maeștrii arhitecturii sovietice, arhitectura cea mai înaintată din lume, arhitecții din R.P.R. primesc prin aceasta și cel mai puternic sprijin și ajutor în lupta lor pentru făurirea unei arhitecturi juste, legate de popor.

Pe calea către o arhitectură realist-socialistă

care să reprezinte o înaltă forță artistică în forme naționale, trăsăturile luminoase ale societății noi socialiste, lupta arhitecților din țara noastră este mult ușurată de existența, experiența, exemplul arhitecturii sovietice și de ajutorul puternic al arhitecților sovietici.

Dela maeștrii arhitecturii sovietice, dela realizările lor grandioase, arhitecții noștri, trebuie să-și însușească înalta principialitate, lupta pentru exprimarea în forme naționale de cea mai înaltă valoare artistică a bogatului conținut de idei al epocii socialismului, principiul grijii staliniste față de om, lege care călăuzește întreaga activitate a arhitecților sovietici, precum și desăvârșita lor măiestrie profesională.

Mergând numai pe această cale, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român și a conducătorului iubit al poporului român tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, arhitecții din R.P.R. vor putea să creeze opere în adevăr valabile, vii și luminoase, care să exprime omul nou, constructor al socialismului; numai astfel ei vor contribui cu adevărat la lupta pentru victoria păcii și a socialismului, pe care o duc popoarele din lumea întreagă în frunte cu Uniunea Sovietică.

Casa Scântei — Machetă

ARHITECTURA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE*)

M. RZIANIN, Membru activ al Academiei de Arhitectură a U.R.S.S.

Poporul român, ajutat frățește de Marea Uniune Sovietică, luptă cu succes pentru construirea bazelor socialismului, pentru îndeplinirea primului plan cincinal de industrializare a țării. În toată țara se construiesc mari întreprinderi industriale, se reînălădesc orașe vechi și se înalță altele noi. Lucrări de proporții uriașe se desfășoară la una din primele construcții ale socialismului — construcția canalului Dunăre—Marea Neagră.

Ritmul impetuos al construcției în Republica Populară Română a determinat un puternic avânt al creației în arhitectură. Materialele expuse la expoziția de arhitectură română, organizată de curând la Moscova și care va putea fi vizionată mai târziu la Leningrad și la Kiev, au dovedit din plin aceasta.

Numeroasele proiecte, machete, schițe și fotografii, dau o imagine vie a creației arhitecților români, a luptei pe care ei o duc împotriva curentelor formaliste, moștenite din arhitectura capitalistă — constructivismul și restaurativismul. Folosind experiența arhitecturii sovietice, arhi-

tecții români încep să-și însușească cu curaj metoda realismului socialist, să creeze opere cu conținut socialist și formă națională. Ei luptă pentru principialitatea operelor lor, pentru însușirea critică, creatoare, a moștenirii arhitecturii naționale și a moștenirii arhitecturii mondiale progresiste. La baza creației lor, ca și a arhitecților sovietici, se află grija pentru popor, pentru omul muncii — creatorul tuturor bunurilor materiale și spirituale.

★

Arhitecții români au obținut succese importante în domeniul proiectării noilor orașe și al reconstrucției orașelor vechi. Aceasta se vede în deosebi în proiectul orașului-port la mare, Năvodari, de la gura canalului Dunăre—Marea Neagră. Proiectul a fost întocmit de arhitecții G. Gusti și C. Lăzărescu. Orașul este așezat pe ambele maluri ale canalului, străbătut perpendicular de bulevardul central, care leagă ambele părți ale orașului. Pe această axă sunt plasate piețele principale și cele mai frumoase clădiri administrative. Rețeaua străzilor, care formează cartiere mari bine amenajate, parcurile și zonele de ver-

*) Din „Sovietskoe Iscusstvo“, 62 (1952).

deată, care înconjoară oraşul, modul în care au fost folosite condiţiile naturale, dovedesc creşterea măiestriei în proiectarea de oraşe a arhitecţilor români.

Succesele arhitecţilor români ca şi greutăţile creşterii lor creatoare se manifestă cel mai net în lucrările noi de transformare socialistă a capitalei republicii — Bucureşti.

În această operă, primul loc revine complexului gigant, cel mai important prin arhitectura sa, Combinatul poligrafic „Casa Scânteii”, al cărui proiect a fost elaborat de un colectiv de arhitecţi, sub conducerea lui H. Maicu şi N. Bădescu.

Această clădire, sau mai corect, acest complex de clădiri, a fost proiectat ca un ansamblu unitar. Ansamblul se compune dintr'un corp central foarte înalt în vârful căruia se află o săgeată; acesta este înconjurat de corpuri de clădiri de patru şi cinci etaje.

În această compoziţie, vastă ca volum şi spaţiu, atrage atenţia sistemul original de curţi — curtea de onoare deschisă înaintea faţadei principale şi trei curţi închise cu parcele de verdeaţă şi fântâni. Spaţiul din jurul clădirii este distribuit în chip minunat.

În formele arhitectonice ale „Casei Scânteii”, în compoziţia faţadelor şi interioarelor sale, în desenul detaliilor, autorii utilizează cu succes tradiţiile progresiste ale arhitecturii poporului român. Aceasta se observă îndeosebi la forma arcadei construite din granit roşu dela intrarea principală, în rezolvarea monumentală a marelui vestibul şi a sălii de festivităţi.

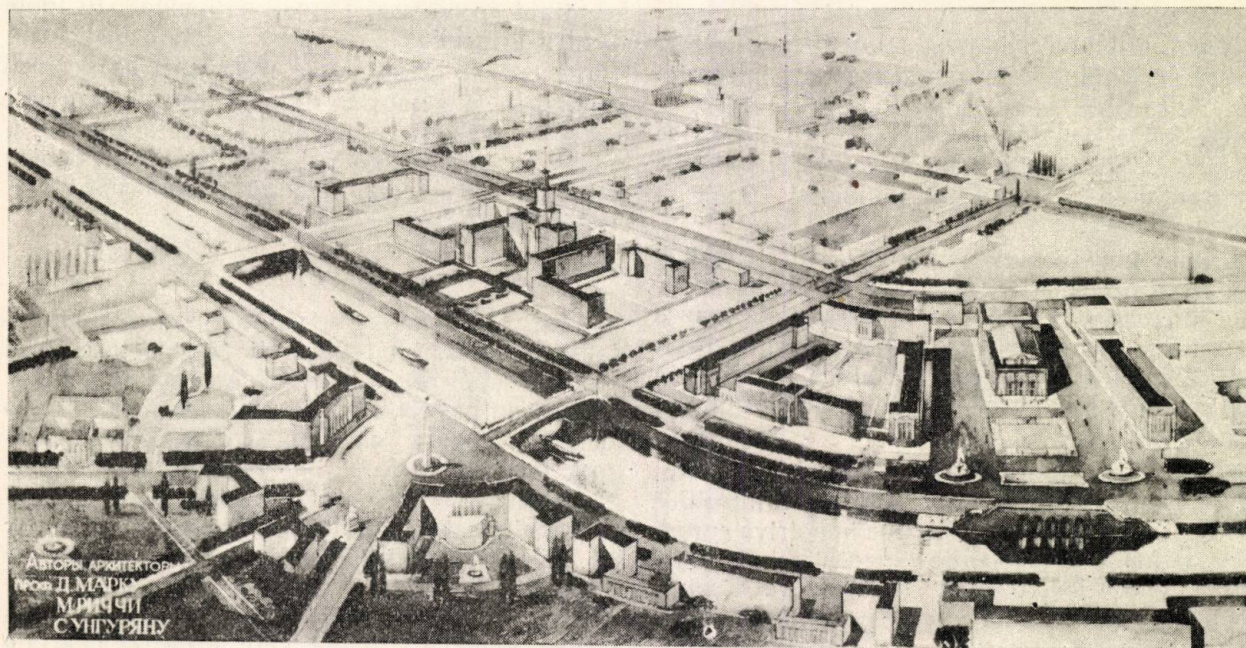
Din operele importante ale arhitecturii Republicii Populare Române, face parte şi clădirea cu o capacitate de 1200 de locuri a Teatrului Muzical, care se construieşte la Bucureşti (autor — prof. arh. O. Doicescu, colaboratori — arh. V. Ior-

ga. P. Iubu. Rezolvarea arhitectonică expresivă a faţadei principale a clădirii, care are un portic monumental, cu trei arcade, proporţiile armonioase ale clădirii, folosirea cu succes a elementelor de sinteză a artelor — panourile sculpturale pe faţada principală, picturile şi ornamentaţiile interioare — arată că arhitecţii români înving cu succes simplismul specific constructivismului.

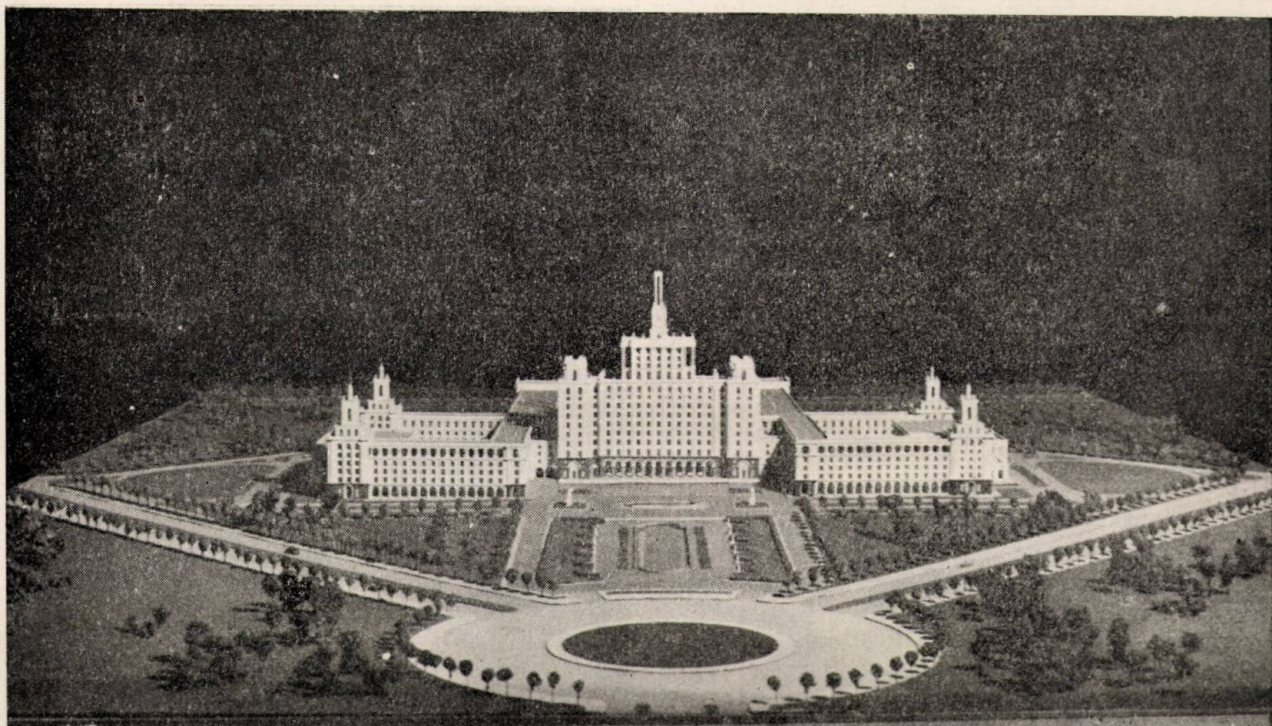
Se deosebeşte printr'o înaltă măiestrie de execuţie, proiectul Pavilionului Expoziţiei Agricole din Bucureşti (autori — prof. arh. P. Macovei, N. Bădescu, arh. V. Iorga, L. Staadeker). Arhitecţii au ştiut să oglindească viu în această construcţie, principiul afirmării vieţii, principiu caracteristic arhitecturii României populare. Claritatea rezolvării volumului, eleganţa formelor arhitectonice, ca şi proporţiile armonioase, finetea prelucrării plastice a faţadelor şi detaliilor, folosirea largă a sculpturii, picturii şi ornamentului — toate acestea permit să considerăm pavilionul printre cele mai bune opere ale arhitecturii române contemporane. Cu deosebită măiestrie a fost rezolvată faţada principală cu porticul în arcade şi cu coronamentul graţios

Un merit al autorilor este felul cum au folosit în mod curajos creator şi critic moştenirea naţională. De aceasta ne conving capitulele şi corpurile coloanelor, ornamentate cu sculpturi, minunate ca proporţii şi plastică, portalurile uşilor, cornişele ornamentate, elegante ca proporţii, precum şi panourile faţadelor.

Un mare interes prezintă proiectul enormului complex al Centrului Universitar din Bucureşti (autori — prof. D. Marcu, colab. — arh. M. Ricci, S. Ungureanu). Afară de clădirile existente sau în construcţie ale Teatrului Muzical, a Fa-

Central Universitar Bucureşti — Studiu — prof. arh. D. Marcu, colaboratori — arh. M. Ricci, S. Ungureanu

Casa Scanteii — Macheta

cultăților de Științe Juridice și de Medicină, a Palatului Pionierilor, a Institutului Hidrotehnic, etc., acest ansamblu grandios va mai cuprinde complexele noilor clădiri ale Institutului de Construcții, Institutului de Energetică, Institutului Maxim Gorki și Institutului de Artă.

În centrul întregului ansamblu se va ridica clădirea cu multe etaje a Universității „C. I. Parhon”, în a cărei compoziție, în volum și spațiu, s'a folosit experiența construcției clădirilor înalte din Moscova.

La București s'a creat parcul de cultură și odihnă „I. V. Stalin”. Parcul este așezat într'un loc pitoresc în jurul lacului Herăstrău și include numeroase construcții pentru recreația și distracția celor ce muncesc — teatru sub cerul liber, muzeu, o bibliotecă, pavilionul pentru expoziții, etc. La intrarea în parc se găsește o piață rotundă în mijlocul căreia se înalță statuia lui I. V. Stalin, executată cu talent de sculptorul Dumitru Demu.

Aceste exemple și numeroase altele dovedesc succesele importante pe care le-au raportat arhitecții români în ultimii ani.

În creația arhitecților români, se găsesc însă, alături de aceste succese, greșeli și lipsuri care frânează mersul lor înainte pe drumul realismului socialist. Chiar în cele mai bune opere se întâlnesc unele lipsuri, care pot și trebuie să fie îndreptate în procesul muncii ulterioare de continuare a proiectelor. La „Casa Scanteii”, de exemplu, al doilea registru al corpului central înalt, cere, după părerea noastră, o tratare mai monumentală a formelor, o dezvoltare mai cu-

rajoasă în înălțime. Pare nestabilă verticala care încununează clădirea, susținută de patru coloane extrem de înalte. În proiectul clădirii Teatrului Muzical, este îndoielnică rezolvarea etajului superior. Împărțirea sa, cu pilaștri perechi, crează impresia fărâmițării formelor.

Lipsa principală în creația arhitecților români, o constituie rămășițele influenței curenților formaliste ale arhitecturii burgheze și, în primul rând, a constructivismului. Astfel, trăsăturile constructivismului se vădese mai ales în compoziția și în formele arhitectonice ale clădirilor Institutului de Fiziologie din București, ale spitalului din orașul muncitoresc Lupeni, precum și la o serie de locuințe. Macheta clădirii aerogării Băneasa din București, după arhitectura sa și după rezolvarea volumelor (un cilindru cu trei paralelipipezi care pornesc din el), denotă deasemenea serioase rămășițe ale constructivismului.

În sfârșit, trăsăturile simplismului apar adesea în aspectul unor clădiri, încărcate cu detalii și ornamente, luate în mod mecanic din moștenirea arhitecturii naționale și străine.

★

Numeroase monumente arhitectonice istorice dovedesc bogăția deosebit de valoroasă a moștenirii arhitecturii românești, originalitatea sa și în același timp, legăturile ei creatoare cu arhitectura altor popoare.

Oamenii de știință ai Republicii Populare Române, studiind cu atenție minunatele monumente create dealungul multor veacuri, demască pe cercetătorii burghezi care ignorau

și treceau sub tăcere tezaurul arhitecturii populare și naționale al României, negau legăturile culturale ale poporului român cu marele popor rus și cu alte popoare ale Uniunii Sovietice. Trebuie notat, în special, o importantă lucrare a academicianului Constantinescu-Iași, editată în 1951: „influențele arhitecturii vechi rusești asupra arhitecturii românești“, lucrare în care pe baza analizei multor monumente, autorul dovedește existența acestor legături creatoare. Urmele influenței creatoare a arhitecturii ruse sunt vizibile la o serie de monumente remarcabile ale arhitecturii românești, ca biserica Dragomirna, mănăstirea Golia, Cetățuia și Galata din Iași, palatul și biserica Ghica din București și clădirile civile construite în Muntenia și Moldova în secolul al XIX-lea.

O impresie deosebit de puternică produce arhitectura locuințelor populare. Organizatorii expoziției au construit metodic acest sector, ținând seamă de modul în care a fost împărțit teritoriul României de azi, în cursul istoriei, începând cu epoca primelor voievodate române. Aci sunt prezentate cele mai diverse tipuri și forme arhitectonice ale locuințelor populare din Muntenia, Moldova, Dobrogea și Transilvania: dela casa săteanului muncitor — deschisă, modestă, intimă, până la locuința chiaburului fortificată, ridicată deasupra pereților masivi ai pivnitei. Sunt foarte atrăgătoare casele frumos împodobite cu sculpturi decorative în lemn. Această sculptură

*Pavilionul Expoziției Agricole — Detalii de co-
descu, arhitecți V. Iorga, I. Giurgea,*

măiastră nu este folosită numai la împodobirea prispelor, ferestrelor și pereților acestor case, dar ca și la izbele rusești și la porți și garduri.

Dealungul perioadei feudalismului, pe teritoriul României, s'au creat numeroase monumente de arhitectură, biserici, cetăți și construcții civile, dintre care multe s'au păstrat până în zilele noastre.

Studiul acestor monumente, întreprins de oameni de știință ai Republicii Populare Române, a permis scoaterea în evidență a înaltelor lor calități artistice, caracterul popular al formelor arhitectonice și al metodelor de creație. Frumusețea și diversitatea tipurilor și compozițiilor, armonia proporțiilor, bogăția uimitoare a decorației, aplicarea cu măiestrie a picturilor decorative, nu numai în interiorul clădirilor, dar și în afară, arta cea mai rafinată a sculpturii în piatră, în sfârșit, legătura organică cu natura — caracterizează în mod viu imaginea arhitectonică a acestor creații minunate ale poporului român.

Printre monumentele feudale și bisericești ale arhitecturii Moldovei, un interes deosebit prezintă cetatea Suceava, ridicată în veacul al XIV-lea și fortificată din nou în a doua jumătate a veacului al XV-lea, complexul de mănăstiri Su-

Ioane. Profesori arhitecți: P. Macovei, N. Bă-
L. Staadecker sculptorul Baraski

cevița (Regiunea Suceava), care prezintă un ansamblu arhitectonic complex. O particularitate caracteristică a bisericilor Moldovei din secolul al XVI-lea este completa acoperire a pereților exterior cu picturi. Aceste biserici sunt mici, de o formă lunguiată, de obicei cu arcade deschise la intrarea dinspre apus și cu absida altarului spre răsărit. Pereții exteriori sunt împărțiți în registre orizontale și pictați în culorii vii, predominând albastrul și roșul.

În monumentele Transilvaniei, s'a oglindit influența arhitecturii romanice și gotice. Am vrea să menționăm îndeosebi castelele vechi ale Transilvaniei, care ne interesează ca valori arhitectonice, create de geniul poporului. În ele s'a exprimat puterea gândirii în imagini și o adâncă înțelegere a ansamblului în legătură cu natura. Uimește fina măiestrie și fantezia bogată a meșterilor și arhitecților populari, creatori ai acestor opere.

Printre monumentele arhitecturii bisericesti din Transilvania prezintă un interes deosebit grupul de biserici creat de meșteri din popor. Particularitatea caracteristică a compoziției lor este îmbinarea unui corp simplu lunguiet acoperit cu un acoperiș înalt, și turnul svelt, care se înalță dea-

supra părții apusene dela intrare. Turnul este terminat printr'un acoperiș înalt, ascuțit ca o săgeată, înconjurată la bază de patru săgeți mici. Dintre aceste monumente remarcabile, prezentate la expoziție, fac parte bisericile din satul Fildul de Jos (Regiunea Cluj) și din satul Borșa (Regiunea Rodna).

În fața arhitecților Republicii Populare Române, stă sarcina însușirii creatoare nu numai a moștenirii proprii naționale, dar și a întregii moșteniri progresiste clasice mondiale. Încercarea de a se limita la folosirea tezaurului arhitecturii țării proprii poate duce la mărginirea națională în dezvoltarea arhitecturii, la arhaism, la pseudoromantism, la restaurativism.

★

Sucesele obținute în creația arhitectonică, în anii care au trecut dela eliberarea țării de sub jugul fascist, ne dovedesc că arhitecții români pășesc pe drumul cel bun. Dezvoltând în mod creator cele mai bune tradiții ale arhitecturii naționale și mondiale, folosind bogata experiență a arhitecturii sovietice, arhitecții Republicii Populare Române, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român și a conducătorului său, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, vor merge și mai repede înainte pe drumul realismului socialist, vor crea opere noi, naționale în formă și socialiste în conținut.

ARHITECTURA UNUI POPOR LIBER

S. E. CERNĂȘEV, Vice Președinte al Academiei de Arhitectură U.R.S.S.

Pe podișul pitoresc al Transilvaniei, brăzdat de lanțurile munților și de văile râurilor, este așezat unul dintre centrele industriale cele mai importante ale României noi — Orașul Stalin.

Acest nume măreț a fost atribuit acum doi ani, la cererea unanimă a locuitorilor, unuia dintre

într-o arhitectură sobră și monumentală, se află Biserica Sf. Bartolomeu — construcție și mai veche, datând dela începutul secolului al XIII-lea.

Pe una din străzile orașului se află străvechea clădire a primăriei, construită în secolele XV-XVI cu arcade și turn în care s'a instalat ceasul. Alături de monumentele arhitecturii naționale vechi,

Primăria Veche — Orașul Stalin

cele mai vechi orașe ale Republicii, oraș a cărei istorie numără câteva sute de ani. Dealtfel, despre vechiul Brașov (așa se numea înainte orașul Stalin) sunt astăzi mărturie doar minunatele monumente de arhitectură — exemple prețioase ale arhitecturii naționale românești.

Alături de monumentul arhitecturii vechi, așa numita Biserica Neagră, construită în anul 1380

s'au ridicat o mulțime de clădiri noi. Orașul Stalin se înfrumusețează și se lărgeste tot mai mult. Pe una din străzile noi ale orașului, se înalță locuințe comode, construite într'un stil unitar, simplu și sobru; aceste case aparțin muncitorilor uzinei „Steagul Roșu”. În curând se va începe în oraș construcția clădirii monumentale a institutului de Mecanică; acesta va fi un exemplu caracteristic al noii arhitecturi românești, reprezentând un complex măreț care va cuprinde

*) Din revista „Ogoniok” Nr. 34/1952

Cartierul de locuințe muncitorești Steagul Roșu — Orașul Stalin Arhitecți: N. Nedeleșcu, T. Elian, F. Teodorescu, D. V. Marinescu

corpul de studii, căminul laboratoare și chiar un teatru. În apropierea Orașului Stalin se crează „Orașul Ucenicilor” — important centru de învățământ al României noi.

Calea parcursă aproape două mii de ani de arhitectura românească este complicată și variată. Despre aceasta oglindește elocvent expoziția de arhitectură a R.P.R., organizată la Casa Centrală a Arhitectului din Moscova și care se prezintă acum la Leningrad și Kiev. La expoziție sunt prezentate peste 500 fotografii ale monumentelor arhitecturii românești, proiecte și machete ale noilor clădiri, desvăluind bogăția artei arhitectonice a poporului român.

Cele mai vechi monumente de arhitectură păstrate pe teritoriul R.P.R. datează din secolul I î. e. n. În această perioadă — perioada stăpânirii romane — talentații meșteri din popor au creat monumente originale de arhitectură, astfel sunt: cetatea dacă, ale cărei urme s'au păstrat la Piatra Roșie (reg. Hunedoara), și localitatea dacă dela Grădiștea Muncelului. Prețioase din punct de vedere istoric sunt ruinele amfiteatrului fostului circ (sec. I e. n.), în apropiere de Constanța. Este semnificativ că aceste prime monumente ale trecutului, studiate cu atenție de istoricii și specialiștii de artă ai României, vorbesc despre conlocuirea populației românești cu strămoșii noștri îndepărtați — slavii. Astfel sunt de exemplu rămășițele localităților slave din regiunile Mureș și Galați, datând din secolul IX-XII. Aceste monumente străvechi, sunt o dovadă prețioasă a bazei istorice străvechi a prieteniei și colaborării dintre popoarele român și rus.

Sunt caracteristice monumentele de arhitectură

românească din perioada feudalismului. Acestea au fost vremuri întunecate în istoria României, cu ele a început jugul de veacuri al Turcilor. Poporul român ține minte că a fost eliberat de sub stăpânirea turcească de poporul rus. Și în aceste veacuri, s'au creat monumente prețioase de arhitectură, care se remarcă prin proporția lor armonioasă, prin frumusețea detaliilor, prin sveltețea lor.

La Sibiu, Bistrița și alte localități (în special în Transilvania), s'au păstrat până în zilele noastre exemplare ale arhitecturii românești, printre care zidurile și turnurile vechilor cetăți, ce înconjurau diferite ansambluri de arhitectură.

Multe din aceste monumente au fost influențate de arhitectura bizantină, altele — în special biserici și catedrale — poartă trăsăturile arhitecturii romane și gotice; alături de acestea, s'au creat minunate monumente originale naționale. Astfel de construcții, ca Mănăstirea Dragomirna, (sfârșitul secolului XVI-lea) poartă trăsăturile arhitecturii slave inclusiv a celei ruse. Aceasta s'a tradus atât în compoziția generală, cât și în detalii izolate.

Meșterii populari au creat din lemn, cărămidă și piatră, minunate ansambluri, folosind sisteme originale de bolți cu arce retrase, îmbogățind fațadele cu elemente ceramice, fresce și alte ornamente. Printre exemplarele păstrate din arhitectura veche românească face parte biserica Trei Ierarhi din Iași. Această biserică construită în anul 1639 în întregime din piatră, reprezintă unul din cele mai valoroase monumente moldovenești. Unul din capitolele interesante ale arhitecturii naționale românești, este arhitectura locuințelor

Biserica Dragomirna — Reg. Suceava

țărănești; chiar și în cele mai neînsemnate sate se întâlnesc case la care mâinile incusite ale meșterilor populari au creat chenare originale la uși și ferestre, ornamentații pe tavan și fațade, porți și stâlpi din lemn sculptat, reprezentând adevărate opere de artă.

Ultimul secol din istoria arhitecturii românești este legat de pătrunderea influențelor străine, antirealiste. Arhitectura multor clădiri dela sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, poartă urmele artei formaliste burgheze, care a pătruns odată cu stăpânii de atunci ai României, capitaliștii francezi și englezi. Totuși, maeștri talentați ai arhitecturii românești I. Mincu, G. Cerceș, P. Antonescu, au reușit să înlăture în multe clădiri din București influențele formaliste.

Adevărata înflorire a arhitecturii românești a început după eliberarea României de sub jugul hitlerist, de către glorioasa Armată Sovietică. Viața nouă a poporului român liber s'a reflectat și în arhitectura sa, pusă în slujba patriei. În orașele și satele Republicii Populare Române, a început o intensă campanie de construcții; chiar în primul plan cincinal au fost alocate pentru construcții sume nemai întâlnite în trecut.

Arhitecții români, așa cum reiese din proiectele construcțiilor prezentate la expoziție, se străduiesc să pășească pe aceeași cale cu arhitecții sovietici — pe calea creației artistice realiste, cu adevărat populare.

Una dintre cele mai importante construcții este clădirea înaltă a „Casei Scânteii”. Corpului central de 14 etaje, i se alătură aripile laterale de 6 etaje, terminate cu turnuri. (autori arh. prof. H. Maicu și N. Bădescu). În acest gigantic combinat poligrafic, remarcabil prin silueta sveltă a compoziției, se vor tipări 98% din tipăriurile țării.

Cele mai bune trăsături ale arhitecturii naționale, sunt întruchipate în alte construcții noi din Capitală, astfel, Teatrul Muzical, Casa Radiofoniei, Centrul Universitar, care cuprinde Institutul Energetic, Metrologic și alte instituții științifice. În apropiere de București, s'a început acum

2 ani construcția „Centrului Cinematografic de Stat”. Volumul total al construcțiilor este de 430 000 m³. Centrul Cinematografic a fost proiectat pentru o producție anuală de 42 filme artistice și documentare.

Dealungul traseului celei mai mari construcții a României noi, Canalul Dunăre-Marea Neagră, apar orașe noi. Proiectul orașului port Năvodari pentru 100 000 locuitori, a fost întocmit de arhitecții G. Gusti și Lăzărescu. În orașul care se va întinde pe un teritoriu de 7000 de ha, se vor construi în special clădiri de 3—6 etaje; peste 100 ha vor fi destinate pentru parcuri.

Arhitecții români au creat proiecte originale pentru noile orașe ale muncitorilor. Proiectele locuințelor tip, din orașele Petrila, Tohan, sunt o mărturie a marilor succese obținute de arhitecții români — în rezolvarea uneia dintre cele mai importante probleme — construcția justă a orașelor.

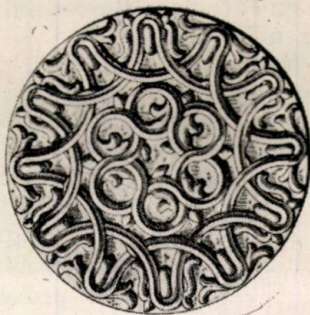
Un monument veritabil al vieții noi a poporului român, este și complexul arhitectonic al celei mai mari hidrocentrale a țării, „V. I. Lenin” care se construiește pe râul Bistrița (autori N. Nedelcu și T. Elian). Compoziția rezolvată cu succes permite crearea unei arhitecturi cu adevărat monumentală. Arhitecții români continuă cu succes și cele mai bune tradiții ale arhitecturii sătești, — aceasta se vede din proiectul construcției gospodăriei colective agricole „Steagul lui Lenin”.

În toate aceste ocazii, arhitecții români folosesc cu succes tradițiile și experiențele arhitecților sovietici — mulți dintre ei au vizitat Uniunea Sovietică și au cunoscut lucrările arhitecților noștri.

Un vechi proverb românesc spune: „Frumoasă țară, dar proastă orânduire”.

Timpurile noi au adus noi proverbe — astăzi poporul român spune „frumoasă țară și minunată este noua ei viață”.

Cele mai bune realizări ale talentaților maeștri ai Republicii Populare Române, reflectă această viață nouă a poporului liber român, care pășește hotărât pe calea socialismului.

PROBLEME DE CREAȚIE ÎN ARHITECTURA R. P. R. *)

Arh. P. MACOVEI

Cu sprijinul frătesc și desinteresat al Marii Uniuni Sovietice, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, poporul nostru luptă cu un avânt înereu sporit pentru construirea bazei economice a socialismului în Republica noastră. Succesele importante se obțin zi de zi și ceas cu ceas pe toate fronturile construcției socialiste, în lupta pentru îndeplinirea planului cincinal de dezvoltare a economiei naționale.

Lupta pentru industrializarea socialistă a țării, pentru desăvârșirea revoluției culturale și pentru ridicarea neîncetată a nivelului de trai al oamenilor muncii, pune în fața sectorului de construcții sarcini deosebit de importante. Lucrări și clădiri de tot felul înfloresc pe întregul teritoriu al Republicii, ștergând treptat urmele înapoierii economice și culturale și dând viață nouă unor regiuni pe care trecutul regim burghez le lăsase în părăsire.

Într'un ritm rapid se ridică puternice complexe industriale, baraje și centrale electrice, construcții agricole, locuințe și clădiri de cultură, sănătate, sport și odihnă, clădiri publice monumentale, etc., constituind o dovadă a încrederii neclintite în viitor a poporului nostru și a atașamentului său puternic față de cauza păcii și a socialismului.

Pe uriașul șantier al Canalului Dunăre—Marea Neagră, care va reduce la o cincime drumul pe apă dela mare la portul dunărean Cernavodă și care va face să înflorească o viață nouă pe pământul arzător al Dobrogei, lucrările înaintează fără răgaz, în cursul acestui an efectuându-se lucrări de o valoare de 63 de ori mai mare ca în anul 1949.

Prin muncă încordată ia ființă mărețul plan de electrificare a țării: marea hidrocentrală „V. I. Lenin” dela Bicăz, termocentrala „Gh. Gheorghiu-Dej” dela Doicești și uzina electrică dela Ovidiu II, se înfăptuiesc cu repeziciune. Noile centrale electrice ce vor lua ființă vor alimenta cu energie electrică peste 100 de fabrici și uzine noi, care vor fi construite în cuprinsul planului cincinal.

Noi cuptoare înalte, laminoare, combinate siderurgice și chimice se clădesc, iar cele vechi se dezvoltă și se măresc.

Pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii se dezvoltă neîntrerupt și industria ușoară: atelierele „Gh. Gheorghiu-Dej” din București au fost construite într'un timp record, în mai puțin de doi ani s'au construit două mari filaturi

în Moldova, între altele sunt în construcție două fabrici de zahăr și o fabrică de încălțăminte care va produce anual peste 2 400 000 perechi de încălțăminte.

Valoarea construcțiilor va crește în anul 1955, la sfârșitul planului cincinal, cu peste 200% față de anul 1950.

Se ridică orașe noi, iar multe orașe vechi care se dezvoltă rapid, capătă o nouă înfățișare, cum sunt cele dealungul Canalului Dunăre—Marea Neagră: Năvodari, noul port maritim, Medgidia, Cernavodă, orașul nou Hunedoara lângă marele combinat siderurgic „Gh. Gheorghiu-Dej”, orașele din bazinele carbonifere al Văii Jiului, care se restructurează în întregime pe o lungime de peste 40 km, noile orașe lângă hidrocentrala „V. I. Lenin” de la Bicăz și termocentrala Filipești de Pădure, vechiul oraș Brașov numit azi Orașul Stalin, care ia o puternică dezvoltare industrială, Craiova și altele.

Construcțiile de locuințe și de așezăminte social-culturale se defășoară pe o scară din ce în ce mai largă: în cei cinci ani ai planului cincinal se vor clădi locuințe în suprafață de circa 3 000 000 m², din care 5 000 apartamente numai pentru minierii din Valea Jiului.

Pentru ridicarea nivelului cultural al oamenilor muncii să clădesc noi și numeroase construcții: uriașul combinat poligrafic „Casa Scânteii”, care datorită ajutorului puternic al Uniunii Sovietice și avântului patriotic al constructorilor, funcționează parțial încă din anul trecut, Casa Radiofoniei din București, marele Centru Cinematografic dela Buftea, Teatrul Muzical din București, etc. Numeroase clădiri pentru școli și instituții de învățământ sau institute științifice se ridică, culminând cu marele Centru Universitar din București.

Stadioane, parcuri sportive, parcuri de cultură și odihnă contribuie la educarea sănătoasă a tineretului și la înfrumusețarea orașelor noastre.

Acest mare program de construcții și marea înflorire a culturii care se desfășoară pe toate fronturile în R.P.R. au dat un puternic avânt și creației arhitecturale, punând pe arhitecți în fața unor programe și probleme noi, de o amploare încă neobișnuită pentru ei.

În proiectele lor, arhitecții au de rezolvat o serie de sarcini importante de ordin tehnico-economic, care contribuie în bună măsură la realizarea Planului de Stat și la ridicarea neîncetată a nive-

* Conferință ținută la Casa Centrală a Arhitectului din Moscova 4 Iunie 1952

lului tehnic al construcțiilor. Astfel sunt: problema rezolvării bunei funcționări și a dimensionării juste a spațiilor, după norme studiate științific, a contribuției la progresul tehnico-construcțiv, prin prevederea aplicării pe scară din ce în ce mai largă a metodelor industriale, a elementelor prefabricate și a proiectelor tip sau probleme legate de importanta sarcină a reducerii prețului de cost al construcțiilor pentru mărirea acumulărilor socialiste, precum și altele.

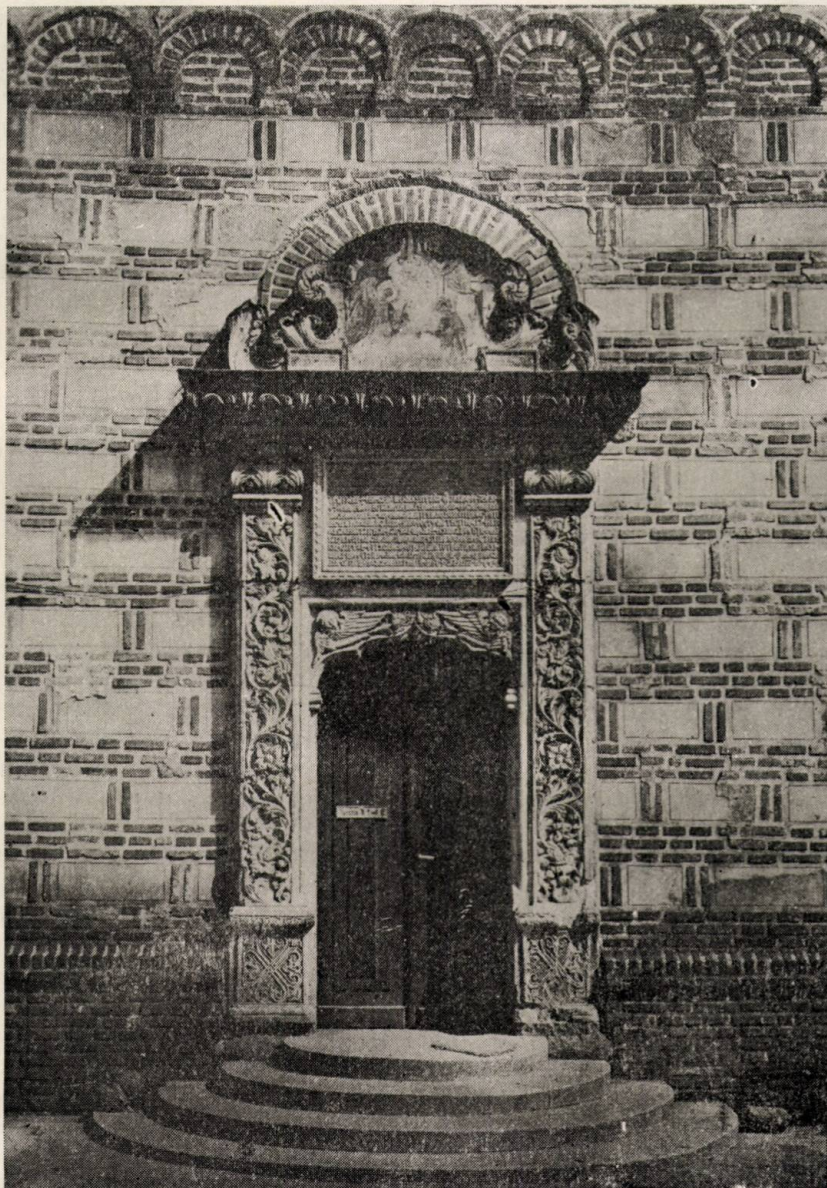
Acestea, cu toată importanța lor, nu sunt însă decât mijloace, conținutul material al arhitecturii, legate de satisfacerea necesităților practice ale dezvoltării țării noastre.

Lupta principală a arhitecților din R.P.R. se duce însă în primul rând pe plan ideologic, în domeniul creației arhitecturale. Ei luptă, sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Român, însușindu-și din ce în ce mai temeinic, ideologia marxist-

leninistă și folosind din ce în ce mai larg experiența, exemplul și ajutorul sovietic, pentru crearea unei arhitecturi noi, pentru însușirea metodei de creație a realismului socialist.

În fața arhitecților din R.P.R. stă sarcina ca în operele lor să exprime, la un nivel artistic cât mai înalt și în forme naționale, inspirate din tezaurul moștenirii artistice a poporului nostru, folosind și cele mai bune tradiții ale arhitecturii mondiale, bogatul conținut de idei al epocii noi, de făurire a socialismului: avântul, optimismul clasei muncitoare, eliberate, conștiința propriei sale forțe victorioase și încrederea nesdruncinată în viitor.

Pentru punerea în practică a genialei teze staliniste asupra condiției operei de artă realist-staliniste, de a exprima noul conținut de idei, socialist, printr-o formă națională, una dintre primele sarcini este studiul valoroasei moșteniri

Biserica Curtea Veche — București — Ușa de intrare

Biserica Curtea de Argeș

artistice a poporului nostru, cunoașterea și folosirea critică de către arhitecții din R.P.R. a neprețuitului izvor de inspirație și învățăminte pe care îl reprezintă realizările artistice ale meșterilor populari, bogata tradiție a artei de a construi a poporului nostru.

Din păcate, noi nu am izbutit încă să avem un studiu complet, cu adevărat științific, al dezvoltării arhitecturii naționale, o istorie a acestora care să analizeze realizările constructive din trecut de pe pozițiile clasei muncitoare, conform tezei celor două culturi, enunțate de Lenin, pentru a desprinde din moștenirea artistică factorii pozitivi, cu caracter progresist, care trebuie însușiți și duși mai departe, printr-o prelucrare creatoare, în arhitectura nouă, a socialismului.

Cele mai multe din lucrările teoretice existente, chiar când conțin un material informativ folositor interesant, îl prezintă de pe o poziție neștiințifică și cosmopolită, căutând cu orice preț să vadă în fiecare realizare numai efectul unei influențe din afară, căutând cu lumânarea în fiecare formă sau element. Ele nu au știut să pună în evidență viguroasa forță de creație a poporului nostru, exprimată în atâtea realizări originale, de mare valoare artistică. Pe de altă parte, ei au ascuns sau minimalizat legăturile puternice și continue pe care le-a avut în tot trecutul istoric, poporul nostru cu popoarele slave învecinate, în

special cu poporul rus, legături care au jucat un rol important chiar la închegarea poporului nostru.

În dezvoltarea sa istorică, arhitectura poporului nostru a cunoscut epoci de mare înflorire, chiar de strălucire, când s'au creat opere deosebit de valoroase, cu un puternic caracter specific, care pot sta cu cinste alături de cele mai isbitute realizări ale arhitecturii mondiale.

Încă din timpul comunei primitive, s'au păstrat urmele unor așezări de pe teritoriul țării noastre, aparținând culturii numită după satul Tripolie din Ucraina, sau de tipul culturii Usatovo, cum sunt cele dela Hăbășești, Foltești și mai ales Cucuteni în Moldova, Rast și Verbicioara în Câmpia Olteniei, Vârșand și Ariușd în Transilvania.

Așezarea, începând din secolul al VII-lea în e. n. pe țărmul Mării Negre, a unor colonii grecești (numeroase urme ale lor există la Histria, Callatis, Tomis, pe malul mării sau pe cursul Dunării la Axiopolis) a grăbit procesul lent de descompunere a comunei primitive și de trecere la societatea organizată pe baze sclavagiste.

Urme din acest timp de arhitectură monumentală de la populația autohtonă — Dacii — datează din secolul I, în e. n. — I al e. n. și s'au gă-

sit în mai multe locuri: Căstești, Piatra Roșie și mai ales Grădiștea Muncelului, unde cetatea puternic întărită, cu ziduri de peste 3 m grosime și așa zisa „incinta sacră” care datează din timpul Regelui Buerebista (Sec I în e. n.) dovedesc prin proporțiile lor impunătoare o tehnică înaintată a construcțiilor și o cultură autohtonă, proprie.

Stăpânirea romanilor asupra Daciei, dela începutul sec. al II-lea al e. n. până în anul 271, a lăsat urmele unor numeroase construcții de clădiri militare, poduri, drumuri, castru și diferite edificii publice, în special în localitățile Tropaeum Trajani, Histria și Sarmisegetuza.

A urmat o lungă perioadă istorică în care pe

teritoriul țării, au trecut numeroase valuri de migrațiuni ale unor popoare (Goții, Hunii, Gepizii, Avarii, etc.) și în care timp prin conviețuirea mai îndelungată a vechii populații autohtone (provenite din Daci și Romani) cu Slavii, se încheagă poporul român, trecându-se în același timp și la forme de viață noi de tip feudal. Condițiile de viață din această epocă, nu au permis păstrarea unor monumente, afară de urmele unor așezări, cum ar fi cea slavă dela Dinogeția în jurul sec. X.

Desigur că în tot acest timp s'au construit locuințe și chiar biserici, probabil în cea mai mare parte din lemn, folosindu-se dispoziții constructive și decorative, care ținând seama de desvol-

Biserica Mihail Vodă — București

Mănăstirea Hurez. — Foișorul lui Dionisie

tarea și influențele ulterioare, pot fi totuși considerate ca fondul de tradiție al construcției populare, în special al locuinței.

★

Monumentele cele mai vechi de zidărie, păstrate până astăzi pe teritoriul R.P.R. datează din epoca construirii statelor feudale.

În Transilvania, podișul din interiorul arcului carpat, care i-a constituit o apărare naturală și unde organizarea feudală a început mai devreme, apar încă din sec. XII și XIII, primele cetăți (Bran, Deva, Râșnov), orașe întărite cu o viață negustorească și meșteșugărească (cetatea Brașovului — azi Orașul Stalin, Alba Iulia, Cluj, Dej, Turda) biserici întărite (Cârta, Prejmer)

Mănăstirea Antim — București — Portic

sau biserici mănăstirești (Densuș, Strei, Gura Sada, Maria Orlea, etc.). Originea unora din aceste construcții este probabil (chiar) anterioară sec. X.

Datorită legăturilor ce au existat între locuitorii Transilvaniei și cei din celelalte regiuni de pe teritoriul de azi al R.P.R. Muntenia sau Valahia (Regiunea dintre Carpați și Dunăre) și Moldova sau Moldavia (Regiunea dintre Carpați și Prut), construcțiile din aceste regiuni au fost în această epocă de tipul celor din Transilvania (ex. Cetatea Neamțului, Cetatea Sucevei și bis. din Rădăuți-Moldova, Cetatea Poenari și biserica romanică din Câmpulung-Muntenia).

Odată cu constituirea principatelor feudale

s'au creat însă condiții istorice diferite în care aceste principate a trebuit să-și ducă o viață proprie separată, ceea ce a făcut ca și arhitectura să aibă un timp o dezvoltare diferită în fiecare provincie.

Apartenența Transilvaniei la statul maghiar a făcut ca dezvoltarea arhitecturii de aici să fie legată de cea a Europei Centrale, în special în ce privește construcțiile clasei stăpânitoare și la orașe. Pe lângă influența centrului Europei, aportul local al populației conlocuitoare compusă din români, unguri, germani, se vedește totuși în caracterul specific imprimat unora din construcțiile monumentale.

Biserica Stavropoleos — București

În timpul dezvoltării societății feudale în Transilvania, între sec. XII—XVIII, s'au construit numeroase monumente, dintre care cităm:

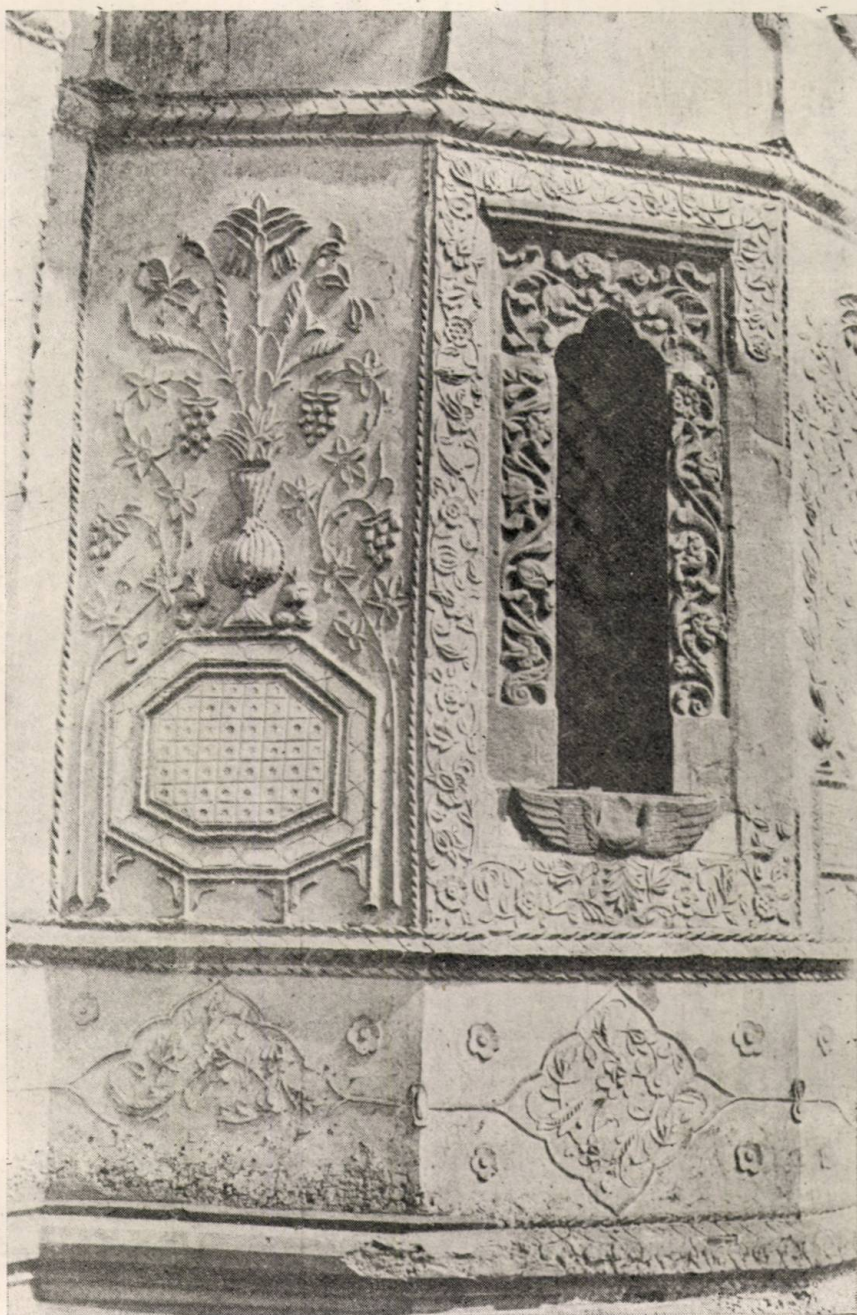
În arhitectura romanico-gotică: catedralele din Cluj, Orașul Stalin, Bistrita, Sibiu, Castelul Corvinilor din Hunedoara, Casa lui Matei Corvin din Cluj, Castelul din Gilău-Cluj, bisericile fortificate din Hărman, Basna, etc.;

În arhitectura renașterii: Castelul din Vințul de Jos (1540) Castelul Cloașteri Cluj (1558), Castelul Medieșul Aurit (1620), Castelul Criș lângă Cluj (1559), Castelul St. Benedek (1592) și Castelul Bonțida (sec. XV), Cetatea de Baltă (1618) etc.;

În arhitectura barocă: Palatul Brukenthal din Sibiu (1778), Castelul Magna Curia din Deva, Castelul din Beclean, fosta Primărie din Or. Stalin, etc.

În regiunile muntoase și mai sărace din Transilvania, locuite în general de români, s'a creat o arhitectură specifică din lemn, în special locuințe țărănești, care dovedesc o înaltă tehnică constructivă și o pricepere artistică deosebită în utilizarea și decorarea materialului, potrivit calităților lui specifice.

Printre bisericile de lemn românești din aceste regiuni, sunt exemplare foarte reușite, de un pitoresc, o eleganță în proporții și o îndrăzneală

Biserica Fundenii Doamnei — București — Detaliu

Palatul Mogoșoaia

remarcabilă (Fildul de Sus, Dragomirești, Reme-tea Chioarului, etc.).

★

În Muntenia și Moldova, care au continuat să aibă relații strânse cu popoarele slave din Sud și Est, arhitectura s'a dezvoltat pe alte căi, proprii. Dintre monumentele păstrate din arhitectura feudală a acestor regiuni, s'au păstrat în general construcții religioase, biserici și mănăstiri, construite mai durabil, apoi cetăți și mai puține locuințe domnești și palate, multe fiind distruse în deseale incursiuni de jaf ale Târcilor, sau în rivalitățile pentru tron, pe care aceștia le întretineau.

Din locuințele populare sau alte realizări de arhitectură civilă nu s'a păstrat aproape nimic din timpurile mai vechi, însă judecând după cele păstrate din ultimile două secole, ca și după unele elemente vechi din arhitectura monumentală, care au fost o transpunere a elementelor locuinței populare din acea vreme, rezultă marea variație și bogăție de forme a acestor creații, care au avut o vie dezvoltare în tot acest timp. Cu toate condițiile grele de trai și cu toată starea ei materială foarte înapoiată, țărănimea exploatată a realizat, în general în lemn, opere remar-

cabile, în care se vede puternica sa dragoste de natură, caracterul său deschis, primitor și optimist, ingeniozitatea sa constructivă și simțul său deosebit pentru frumos.

Din rândul acestor constructori populari au ieșit meșteri iscusiți, care au realizat cu atâta măiestrie cele mai multe din monumentele durabile de zidărie, palate sau biserici, păstrate până astăzi.

Deosebit de bogate în realizări de arhitectură populară sunt regiunile subcarpatice: Gorj, Vâlcea, Mușcel, Dâmbovița, Buzău, Putna.

Locuința populară se compune în general, din două încăperi, separate printr'o tindă și având un pridvor pe toată lungimea casei. Uneori, în special la deal și munte, locuința este pe două nivele, intrarea la cel inferior, unde se găseau pivnițe și depozite, fiind marcată ca un motiv special al cerdacului. Un exemplu particular îl constituie culele din Oltenia, case întărite și înălțate, din zidărie, aparținând boerilor de țară sau chiaburilor, dar construite fără îndoială tot de meșteri țărani, pr'n amplificarea planului obișnuit.

★

În ce privește realizările monumentale, caracteristica artei și arhitecturii epocii feudale în Mun-

Biserica Varoneț — Reg. Suceava

tenia și Moldova este o luptă permanentă, de-a lungul dezvoltării sale între 2 tendințe: o tendință conservatoare, de a reproduce fidel formele și canoanele bizantine feudale și alta progresistă, de a deschide și îmbogăți această arhitectură, de a umaniza prin introducerea de elemente noi, vii, optimiste și colorate, inspirate din natură, transpuse din bogata producție populară, sau prelucrate după exemplul altor popoare (rus, georgian, armean).

Lupta între cele două tendințe corespunde în ultima analiză contradicțiilor de clasă din societatea feudală, în cadrul căreia, unii domnitori căutând să întărească autoritatea centrală a statului prin luptă cu boierii, mari latifundiași, au jucat un rol progresist.

În general, procesul de creație a arhitecturii specific naționale s'a desfășurat printr-o puternică transformare a formelor bizantine însușite la începutul dezvoltării și a unor înrăuriri venite din răsărit, prelucrate în forme proprii, caracteristice și pe deplin originale, de către nesecata forță creatoare a poporului nostru.

În Muntenia, monumente reprezentative pentru prima etapă a influenței bizantine sunt biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș și biserica Mănăstirii Cozia, ambele din sec. al XVI-lea.

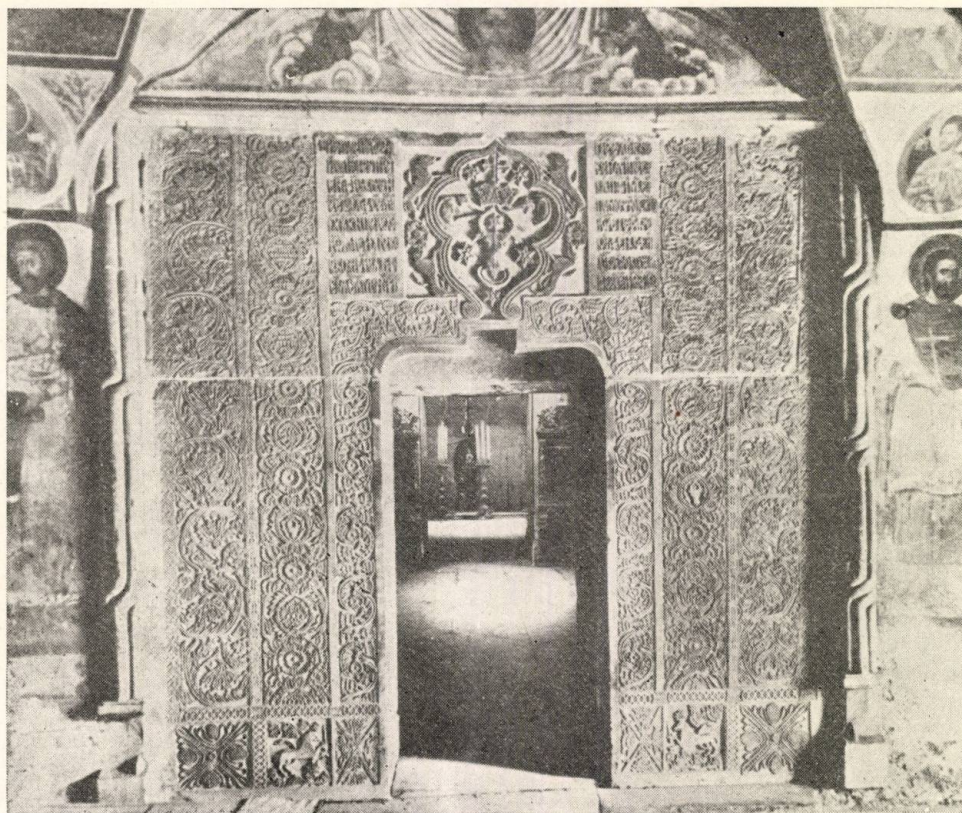
În secolul al XV încep să fie însușite și influențe orientale, în general georgiene și armenesti,

așa cum se vede în special la mănăstirea Dealul (1502) și la biserica Episcopală din Curtea de Argeș (1512—1517), ambele construite în piatră și marmură.

Întreg secolul al XVI-lea și prima jumătate a sec. al XVII-lea se caracterizează prin dezvoltarea și precizarea stilului „muntenesc”, prin folosirea materialelor tradiționale: cărămidă, piatră de râu (bolovani de piatră) și mortar, în procedee tehnice simple și creind pe baza prelucrării inovatoare a modelelor oferite de primele construcții monumentale, opere de arhitectură remarcabile și pe deplin originale.

Monumente mai importante din această epocă sunt: Bolnița mănăstirii Cozia (1542) măn. Curtea Veche (1550) biserica Tutana, bis. Călușul, bis. Mărcuța (1593) și mai ales bis. Mihai Vodă (1594).

În această epocă, meșterii populari au reușit să cristalizeze în forme armonioase și echilibrate decorul specific al acestei arhitecturi, constând dintr'un câmp de fâșii alternate de cărămidă aparentă și zone tencuite. Caracteristic este brâul median care înconjoară fațadele, împărțindu-le în două registre, compus ca și cornișele, din profile specifice construcției în cărămidă (zimți, retrageri succesive, etc.). Cele două registre în care fațada era împărțită de brâul median, erau decorate cu firide intrate în raport cu

Biserica Mănăstirii Golia — Iași — Ușă de interior

Biserica Trei Ierarhi — Iași

fața zidului și delimitate de profile rotunde, „ciubuce”.

Ritmul în care se succed aceste firide, numite „ocnițe”, formele și proporțiile lor proprii și față de monument, formele profilelor care le delimitează erau de o mare diversitate, întotdeauna studiate cu atenție și simț, constituind variate și minunate rezolvări plastice de decorare a suprafețelor zidurilor, în care se practicau în general puține goluri.

Ferestrele și ușile, de dimensiuni mici, erau înconjurate de ancadramente de piatră, bogat decorate.

Acest decor specific este dezvoltat și în prima jumătate a sec. al XVII-lea ca la biserica Strehăia (1645), bis. dintr'un lemn, Brebu (1650), Polovraci (1653), Căldărușani, mitropolia din București (1655), schitu Cornetu-Vâlcea (1666) etc.

În această epocă, apare în arhitectura Munteniei pridvorul deschis, care precedă intrarea în

biserică, provenit din locuința populară și care aduce cu el spiritul primitiv al poporului nostru, dragostea sa de natură. El se va generaliza, va lua o mare dezvoltare în epocile următoare și va căpăta forme din cele mai variate.

Sfârșitul sec. al XVII-lea și începutul sec. al XVIII-lea constituie epoca celei mai mari înfloriri a arhitecturii Muntenesti sub domnia lui Constantin Brâncoveanu (1688—1714), când s'a construit un mare număr de monumente: numeroase palate și case domnești, ca cele dela Mogoșoara, Brâncoveni, Potlogi; ansambluri mănăstirești ca cele dela Hurez, Antim, Văcărești; biserici ca cele dela Stavropoleos, Coltea, Fundeni Doamnei și altele.

Arhitectura brâncovenească, care nu este străină de unele legături cu arhitectura renasterii italiene, se caracterizează prin somptuozitate și elemente decorative de mare bogăție și varietate, totuși unitare ca stil. Elementele arhitecturale: pridvoarele și cerdacele, coloanele mai

puternice sau mai svelte, bazele capitelurilor și chiar fusele lor torsate, arcadele în plin centru, trilobate sau polilobate de frumoase proporții, balustradele, ancadramentele de uși și de ferestre, brâele, toate sunt împodobite și puse în valoare cu bogate elemente decorative de sculptură, stuc sau pictură. Motivele geometrice de până atunci sunt înlocuite cu ornamente florale și vegetale, în care se îmbină adesea figuri de animale. Exemplele cele mai frumoase sunt: Palatul Mogoșoaia și loggia sa spre lac, foișoarele mănăstirii Hurez, care întrerup arcadele suprapuse ce înconjoară curtea interioară și care au coloanele sculptate și torsate, tratate diferit, fântâna acoperită ca sub un baldachin de arce colorate

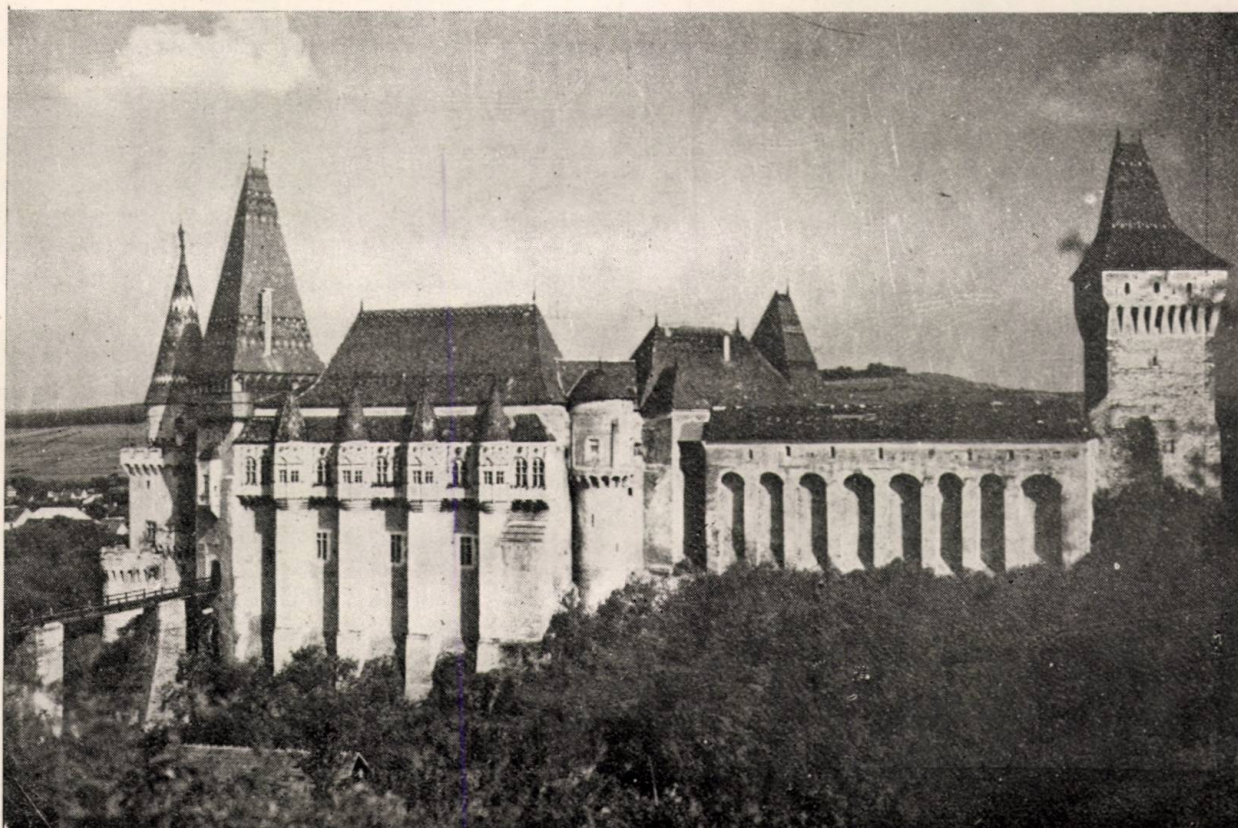
pe coloane de frumoase proporții, decorațiile interioare dela Văcărești, bis. Fundenii Doanei cu decorația exterioară în stuc, pridvoarele bisericilor Stavropoleos sau Colțea, pridvorul nou al mănăstirii Cozia, etc.

Minunatul ansamblu dela Antim a fost realizat de Mitropolitul Georgian Antim Ivireanu (1715), una din personalitățile progresiste ale trecutului nostru, care a jucat un rol important în dezvoltarea culturii noastre. El a supravegheat de aproape construcția și se spune că ar fi sculptat singur ușile de intrare.

Începând cu a doua jumătate a sec. XVIII-lea, descompunerea societății feudale, corupția și jaful din ce în ce mai apăsător, introduse de ju-

Biserica Rotundă — Lețcani

Castelul Hunedoara

gul otoman. se manifestă și prin regresul arhitecturii în țările românești, atât în ce privește numărul mic de construcții monumentale realizate în această epocă, cât și în ce privește decadența din ce în ce mai evidentă a formelor arhitecturale.

Mici boeri și în special negustori, aparținând burgheziei care începe să se desvolte, ridică puține construcții din această epocă, cu un caracter mult mai modest față de cele din epocile anterioare și care se înscriu în general în linia descendentă a arhitecturii epocii.

În Moldova, chiar înainte de constituirea principatului feudal (1359), populația băstinașe avea o dezvoltare proprie, sub căpetenii locale, întreținând legături cu cnezatele rusești dela Halica și Chiev, care își întindeau dominația până la Siret. Cronicile ruse menționează astfel la 1149, pe puternicul Cneaz al Bârladului.

Din sec. al XIV-lea și începutul sec. al XV-lea s'au păstrat puține din construcțiile ridicate și care arată că în preluarea și dezvoltarea procedeelor de construcție ale meșterilor locali și ruși, se folosesc și elemente bizantine (planul și boltirea), gotice (contraforță și profile caracteristice) și mai apoi armenesti (profile, elemente de decor exterior), etc.

O primă epocă de mare înflorire cunoaște arhitectura Moldovei în cursul lungii domnii a lui Ștefan cel Mare (1457—1504), care a realizat

unitatea întregului popor în lupta pentru libertate, împotriva turcilor năvălitori.

Arhitectura epocii lui Ștefan cel Mare este caracterizată prin elemente realiste, forme simple și clare, siluete svelte și grațioase, culminând cu turla elegantă și înaltă, cu acoperiș ascuțit, ridicate peste naos printr'un sistem ingenios de bolți caracteristice.

Fațadele executate din piatră locală și cărămidă aveau un caracter viu și optimist printr'o bogată decorație policromă realizată în diferite ornamente de ceramică smălțuită, de forme diferite, în special discuri împodobite cu figuri de animale sau desene geometrice. Aceste discuri erau dispuse pe mai multe rânduri sub cornișe și sub ele se găseau unul sau mai multe siruri suprapuse de mici nișe în cărămidă — ocnite — continuate pe toată suprafața. Uneori absidele erau decorate cu arcade înalte.

Exemplele cele mai reușite sunt la Cetatea Sucevei, Sf. Ilie de lângă Suceava (1488), Sf. Gheorghe Hârlău (1592), bis. din Popăuți (1496), Sf. Ion din Piatra Neamț (1497) și bis. măn. Neamț (1497); în sec. al XVI-lea apar elemente noi, unele de o deosebită însemnătate cum ar fi pridvorul deschis ce precede intrarea în pronaos, provenit și aici din cerdacul locuinței populare.

În timpul domniei lui Petru Rareș (1527-1546.) se introduce obiceiul de a se acoperi în întregime, dela soclu până la cornișe, chiar biserici cons-

fructe mai de mult, cu o strălucitoare decorație picturală.

Aceste biserici mănăstirești erau așezate în mijlocul unei incinte, închise cu ziduri de piatră, dealungul cărora se desfășurau chiliile și în care se intra printr-un arc mare în plin centru, practicat în turnul înalt al clopotniței, care era plasat pe una din laturi (în mijloc).

Contrastul între zidurile de piatră care înconjurau aceste biserici cu turnuri puternice așezate la colțuri și forma avântată a bisericii, îmbrăcată de sus până jos în culori vii și scilpitoare, între care domină albastrul și roșul, și care sunt puse în valoare prin pajiștile verzi care le înconjoară, constituie un spectacol, de o puternică originalitate și de o mare bogăție artistică.

Între altele, neîntrecute sunt ansamblurile dela Voroneț, Humor, Moldovița, Sucevița și Arborea.

În dezvoltarea ulterioară, dela sfârșitul sec. XVI, stabilindu-se legături din ce în ce mai strânse între cele două Principate, Moldova și Muntenia, încep să apară în Moldova forme și procedee constructive și decorative muntenesti, ca la biserica mănăstiri Galata (1548) și biserica Aroneanu (1594), ambele din Iași.

Pe de altă parte, legăturile continue și din ce în ce mai apropiate cu Rusia fac ca arhitectura

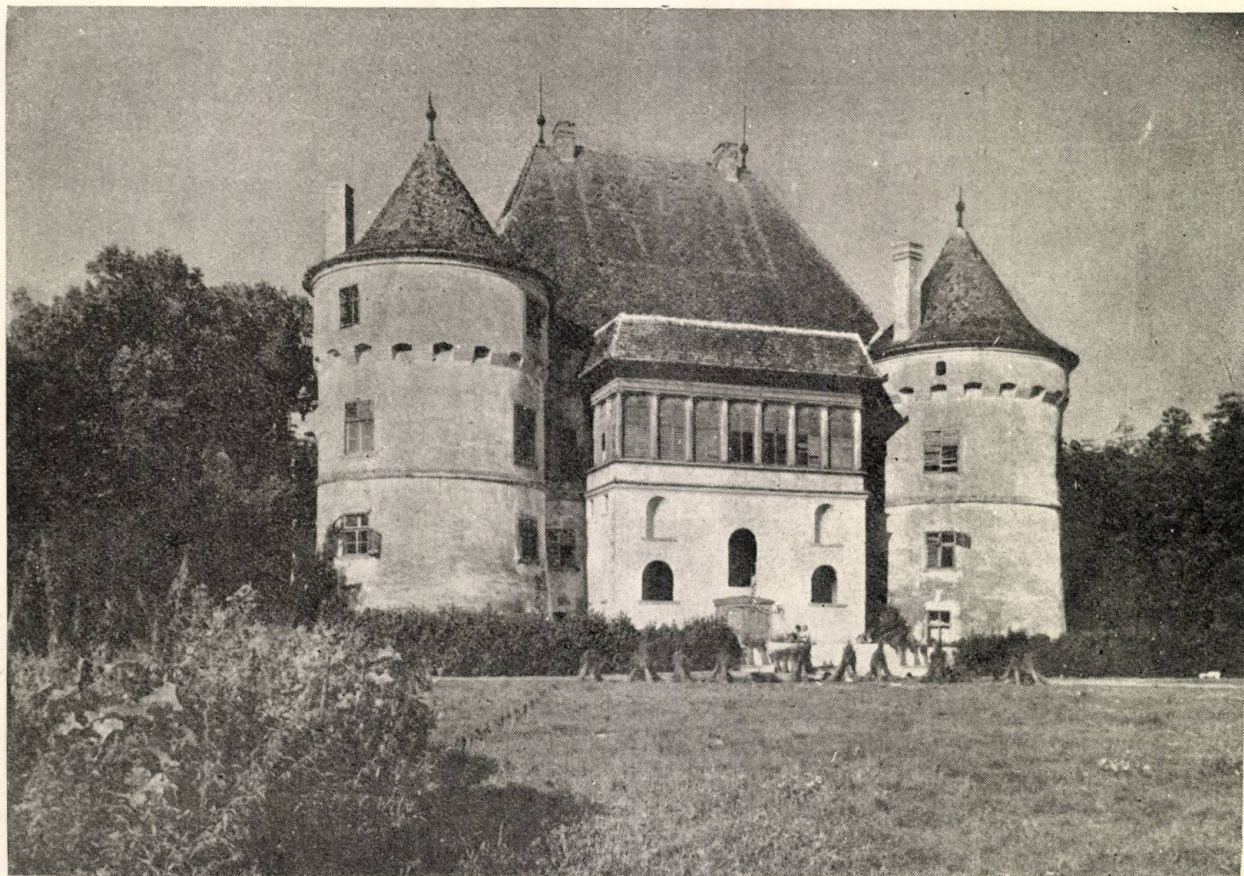
moldovenească să se îmbogățească cu o serie de noi elemente.

În sec. al XVII-lea, monumentele moldovenești, care-și păstrează în general formele tradiționale caracteristice, capătă o bogată decorație, care, prin principiile de compoziție ca și prin tehnica execuției sau prin motivele folosite, amintesc arta decorativă georgiană și armeană, precum și renumitele biserici din sec. XII din regiunea Suzdalului.

Ca exemple sunt turla elegantă a bisericii mănăstirii Dragomirna (1609) și în special biserica Trei Ierarhi din Iași, ale cărei fațade sunt acoperite în întregime cu o adevărată broderie de piatră, minuțios și rafinat decor în relief, parțial colorat la origină.

În a doua jumătate a sec. XVII începe să se facă simțită influența arhitecturii baroce, răspândită în acel timp în Rusia și Polonia, ca la biserica Golia din Iași (1650—1660), pe care Petru cel Mare, în călătoria sa la Iași, a apreciat-o considerând că „îmbină trei meșteșuguri: leșesc, grecesc și moschicesc”. Aici, turlile bisericii sunt ridicate pe o serie de arce etajate, de tipul „coșnișurilor”.

Dealungul veacului al XVII-lea și începutul veacului XIX, arhitectura română începe să piardă din deosebirile sale regionale, cea din Moldova

Castelul Cetatea de Baltă

Biserica întărită din Ighis

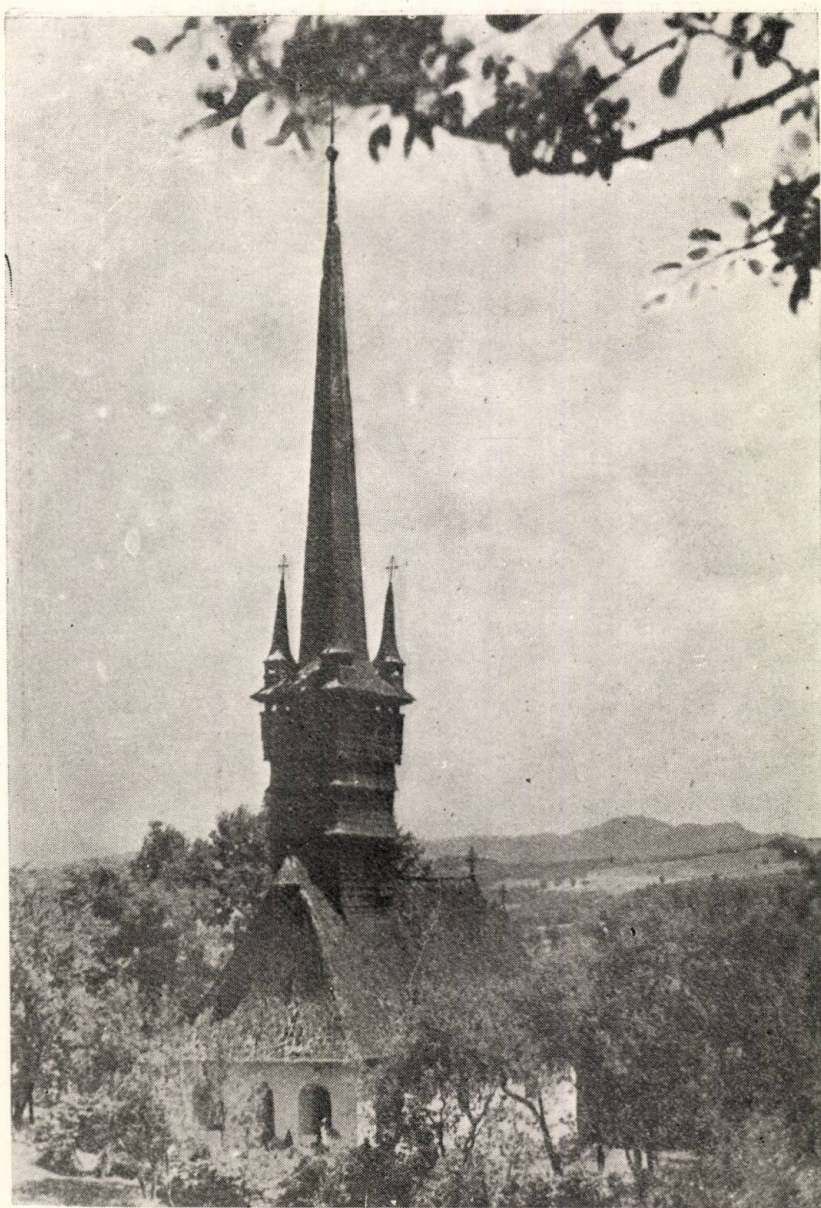
apropiindu-se din ce în ce mai mult de cea din Muntenia. Legăturile cu Rusia din ce în ce mai strânse, trecerea principatelor românești sub protectoratul rusesc, au dat un mare avânt arhitecturii din țara noastră, influențându-se de arhitectura clasică rusă. În acest timp se construiesc: biserica Rotundă din Lețcani, biserica Frumoasă din Iași (1836), palatul lui Ghica Vodă și biserica Rotundă de pe malul lacului Tei din București (1833), precum și numeroase case de locuit și clădiri administrative.

Această epocă, a „Regulamentului Organic” și a protectoratului rus, înseamnă și un început de dezvoltare organizată pentru orașele din țară. Regulamentul Organic prevede între alte dispoziții și constituirea „eforiilor”, organe de conducere orășenești, care trebuiau să urmărească dezvoltarea orașului și asigurarea unor condiții de igienă, sanitare, etc. În urma acestor dispoziții,

s’au ridicat planurile cadastrale și s’au întocmit proiecte de parcelări și construcții noi ale orașelor Giurgiu și Brăila, care fuseseră până nu de mult raiale turcești, precum și planurile de construcție ale orașelor Turnu Severin, Turnu Măgurele, etc.

În epoca de dezvoltare a capitalismului din a doua jumătate a sec. XIX, în viața economică a țării intervine o însuflețire, prin programul de lucrări necesare consolidării statului burghez și satisfacerii nevoilor crescânde ale claselor posedante, burghezia și boierimea. Aceasta corespunde cu trecerea capitalismului european în stadiul său imperialist, ceea ce a însemnat pentru noi pătrunderea capitalismului străin, în primul rând a celui englez și francez în economia națională. Burghezia și moșierimea, vândute capitalului străin, pentru a ușura pătrunderea acestuia,

Biserica din Moisei — Reg. Baia-Mare

adoptă o atitudine cosmopolită de ploconire față de cultura burgheză occidentală, care intrase de mult pe panta decăderii. În același timp, sunt rupte și legăturile de până atunci cu cultura rusă. Lucrările care se ridică în acea vreme sunt încredințate la început arhitecților străini, în special celor francezi și după un timp unor arhitecți români, fii ai vârturilor burgheziei sau moșierimii, care începuse să studieze în Apus. Toți aceștia răspândesc în orașele țării și în special în Capitală o arhitectură eclectică, pretențioasă și încărcată, în așa numitul stil „modern”, străină cu totul de caracterul tradițional al arhitecturii țării noastre.

Singurul fapt pozitiv al arhitecturii epocii dela sfârșitul secolului trecut, este mișcarea inițiată de arhitectul progresist Ion Mincu. Ideile și opera sa sunt, fără îndoială, ca și opera marelui poet

Mihail Eminescu, un reflex întârziat al mișcării revoluționare dela 1848, ale cărei idealuri democratice și luptă patriotică de eliberare națională de sub jugul turcesc au determinat o puternică mișcare culturală, un interes pentru monumentele „glorioase” ale trecutului, cântate de poeți, și pentru realizările artistice populare. Insuflit de dragoste față de valorile de preț ale creației populare, el a căutat să creeze în forme cât mai desăvârșite, opere în care să prelucraze în mod conștient și creator elementele cele mai valabile din tezaurul artistic al arhitecturii și decorației populare, sau al monumentelor din trecut.

Indignat de ploconirea față de Apus a regelui și a claselor dominante, el scria: „pedantismul. ignoranța pretențioasă și cosmopolitismul nostru la modă, stingând orice sentiment de dragoste și mândrie națională, au dat naștere admirațiunii

aproape exclusive și nediscutate a tot ce ne sosește de peste hotare”.

Teoretician convingător, Mincu nu a putut însă construi prea mult: Bufetul de pe Șos. Kisseleff, localul școlii de fete numită azi „Zola Cosmodemianscaia” din București, palatul aditiv dela Craiova, și câteva case de locuit. El a generat însă un curent în cadrul căruia câțiva arhitecți ca Grigore Cerchez, N. Ghica Budești sau Petre Antonescu, au rezistat valului de cosmopolitism și au creat unele opere vătoroase, pe linia utilizării izvorului de inspirație al artel naționale (Casa Disescu, localul Facultății de Arhitectură, Muzeul de Artă Populară, Palatul Min. de Construcții, etc.).

În perioada dintre cele două războaie mondiale, arhitectura din țara noastră s'a caracterizat printr'o totală anarhie, specifică societății capitaliste în faza sa imperialistă. Intrat adânc pe panta descompunerii sale, capitalismul a început să scoată curente și teorii așa zis inovatoare în arhitectură și urbanism, despre „arhitectura internațională”, pe care tehnica și materialele noi o generau în orice țară și sub orice climat. Aceste teorii cosmopolite, care nu aveau ca scop decât să lovească în creația națională, deci în independența națională, și să înlesnească aservirea completă față de trusturile imperialiste, au fost însu-

șite de cei mai mulți dintre arhitecții din țara noastră, din acel timp. Un mare număr de blocuri cubiste și constructiviste au năpădit în orașe, în special în centrul Capitalei, unde s'au ridicat la întâmplare și după bunul plac al potenților capitaliști, dând străzilor un aspect haotic, cosmopolit, impersonal și inuman. Provincia lăsată în părăsire, mizeria crescândă a periferiilor locuite de proletariat dovedeau isbitor caracterul de clasă al dezvoltării orașelor în acea vreme.

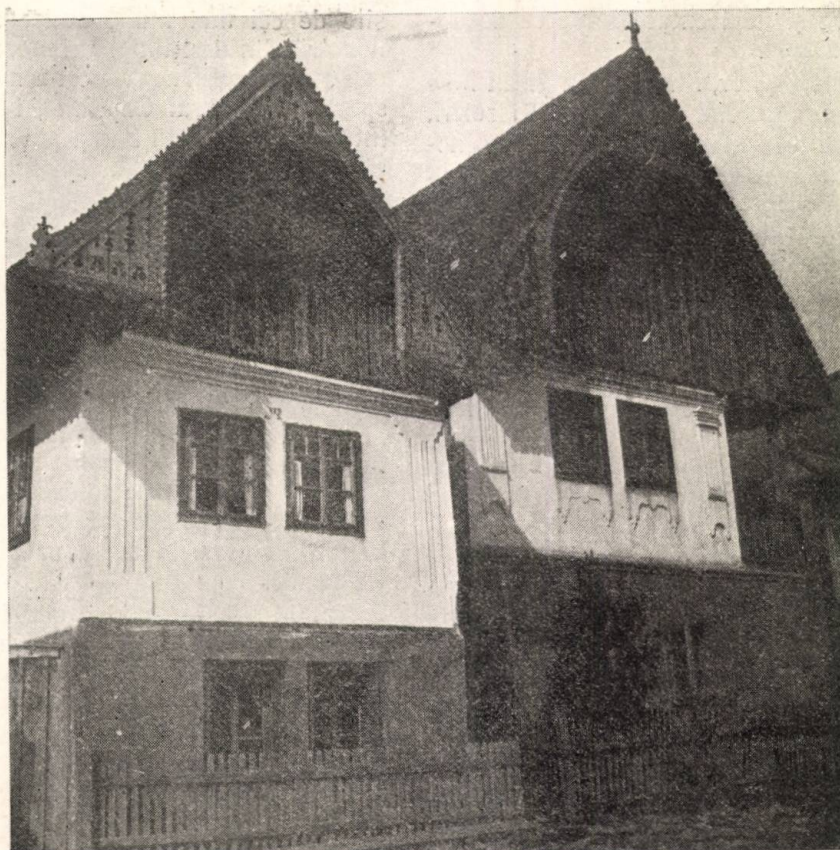
Burghezia din țara noastră, mergând spre fascism și începând să aibă pretenții imperialiste, a lansat în arhitectură și lozinca șovină și demagogică a unui stil așa zis „național”.

Ei au încercat să impună o arhitectură tipică fascistă, care în aspectele sale brutale și sinistre, nu putea să reflecte decât teoriile rasiste fasciste, ura împotriva progresului, ura împotriva omului și până la urmă ura împotriva propriului popor.

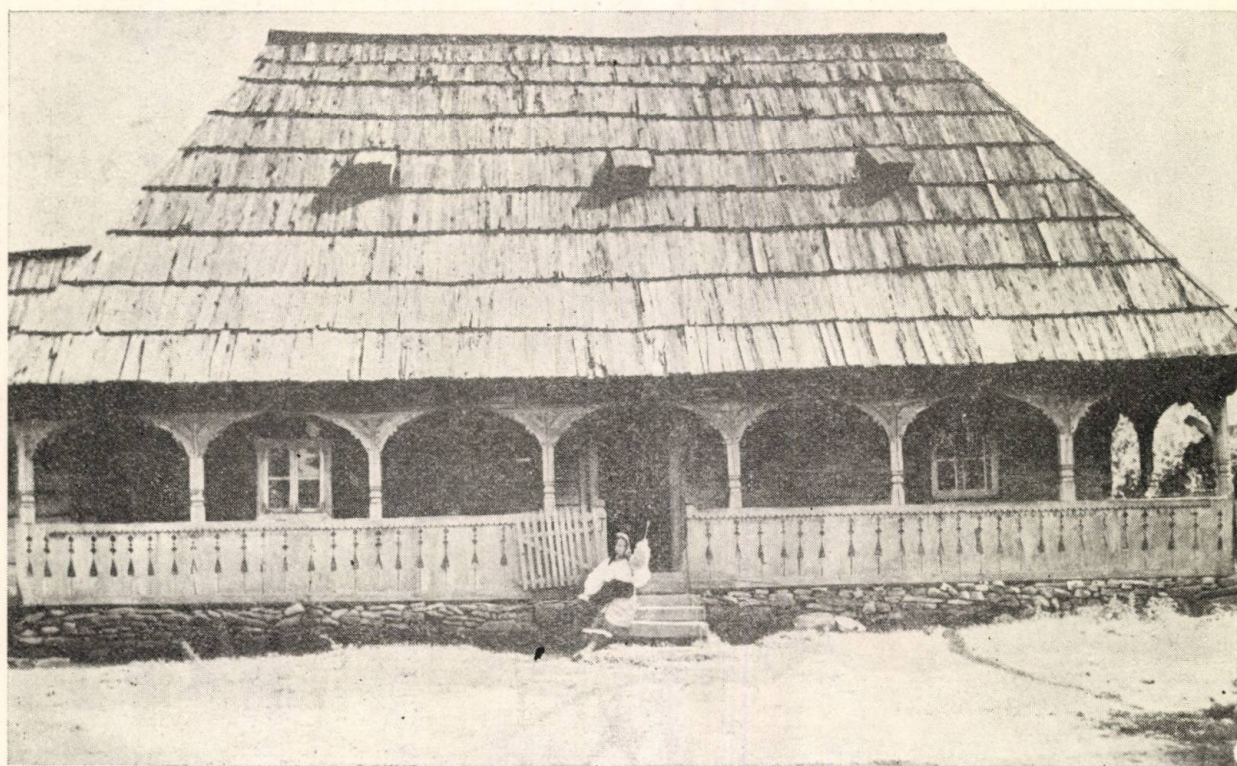
Numai eliberarea țării noastre de către glorioasa armată sovietică, preluarea puterii de către clasa muncitoare și instaurarea regimului de democrație populară, au pus capăt acestei perioade întunecate și au deschis calea către socialism, calea către o cultură înaintată, către o arhitectură cu adevărat valabilă, care să servească efectiv masele populare muncitoare, să le

Biserica de lemn din Remetea Chioarului — Maramureș

Case din Reg. Sibiu

Casă ȣărănească din reg. Maramureș

reprezintă tendințele și aspirațiile, să le educe.

Arhitecții din Republica noastră nu au pășit însă delă început pe această cale. Problemele acute legate de refacerea economică au făcut ca, în primii ani după 23 August 1944, atenția și eforturile să fie îndreptate asupra satisfacerii unor nevoi practice imediate, nu asupra problemelor de expresie. În construcțiile din acei ani, tendințele formaliste și cosmopolite ale arhitecților de formație burgheză s'au manifestat din plin, ca la concursurile publice pentru clădirea Operei de Stat sau a Teatrului Național și, în tr'o măsură, chiar la marile ateliere de confecțiuni „Gh. Gheorghiu-Dej” din București.

După această fază, ca urmare a însușirii din ce în ce mai ferme de către arhitecți a poziției Partidului Muncitoresc Român în problemele

ideologice, folosind din ce în ce mai intens exemplul arhitecturii sovietice, problemele ideologice — legate de creația de arhitectură — stau în măsură din ce în ce mai mare în centrul preocupărilor arhitecților noștri ca și a celor ce au răspunderea îndrumării proiectării sau a învățământului de arhitectură.

O luptă dâră, dusă din ce în ce cu mai multă hotărîre, a început împotriva curentelor decadente din arhitectură, formaliste și cosmopolite, în care arhitecții noștri văd din ce în ce mai clar că nu au fost decât o armă perfidă de clasă, o armă a expansiunii ideologice politice și militare a imperialismului, în special a celui american.

În această luptă, o îndrumare clară și hotărîtă a constituit-o cuvintele tovarășului Gh. Gheorghiu-

Casă țărănească — Vidra

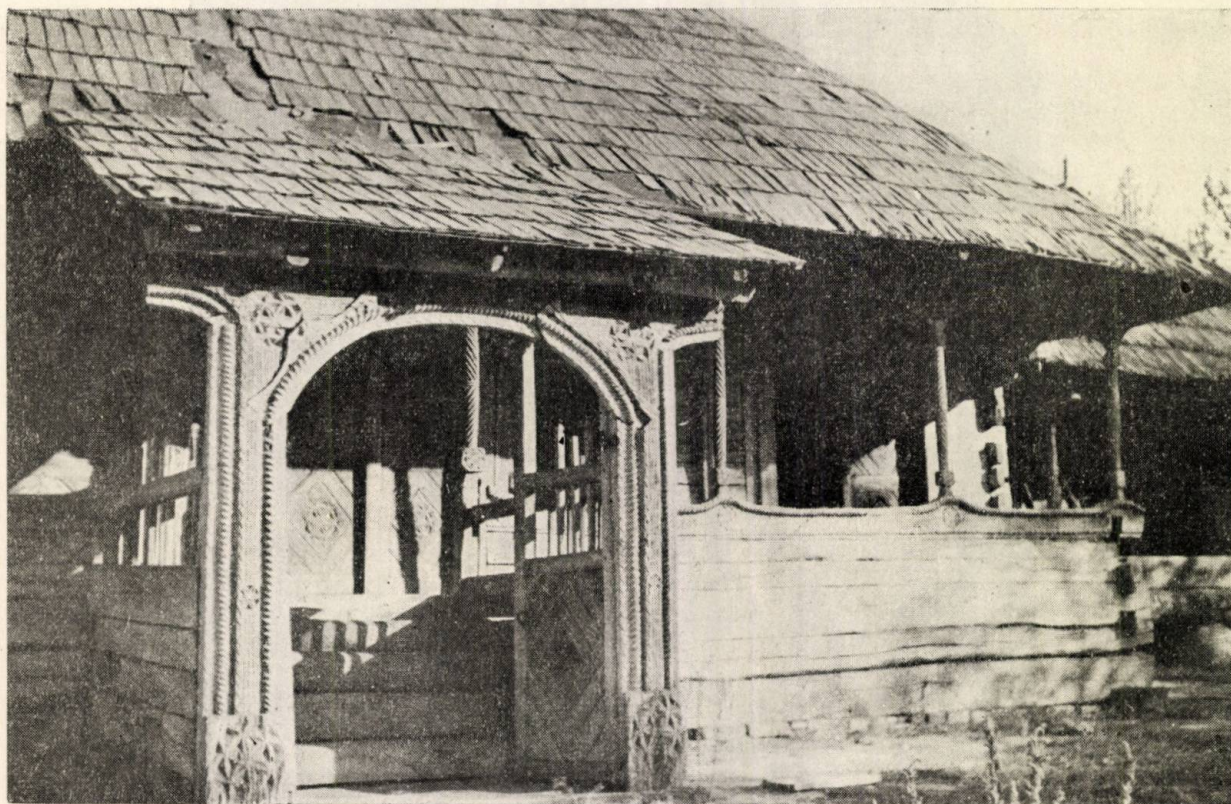
Dej, secretar general al C.C. al Partidului Muncitoresc Român și Președinte al Consiliului de Miniștri, care a spus încă dela congresul P.M.R. din Februarie 1948: „Influențele străine se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în artă, în știință. De aceea continuarea activă a luptei pe frontul ideologic împotriva influențelor imperialiste, împotriva atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste, împotriva influențelor reformiste și revizioniste în teorie și politică reprezintă o sarcină extrem de însemnată a Partidului nostru”.

Curentele decadente, formaliste — care au pătruns în timpul orânduiri capitaliste, pe calea atitudinii cosmopolite, de ploconire în fața culturii în descompunere a imperialismului și de imitare a ei, de nihilism național, de desconsiderare disprețuitoare a culturii și artei propriului popor, de ignorare sau defăimare a culturii și artei celei mai înaintate din lume, a celei sovietice — s’au manifestat sub forme din ce în ce mai variate și mai amăgitoare, unele lăsând până azi rămășițe, cu care trebuie luptat încă, în mentalitatea unor arhitecți.

Astfel, procesul de rupere a fondului de formă în creația artistică — ceea ce înseamnă până la urmă ruperea artistului de mase, și care a dus la dizolvarea procesului unitar de creație în diferite aspecte sau elemente, considerate apoi sepa-

rat, ca idolul și cheia creației artistice — a făcut să apară și la noi CONSTRUCTIVISMUL — considerarea frumosului, rezultând automat numai din exprimarea brută a materialelor, așa cum rezultă din funcționarea legilor lor statice, apoi FUNCȚIONALISMUL, numai exprimarea cât mai directă și mai exaltată a diverselor funcțiuni ale unei clădiri, FORMALISMUL ca atare, constând în căutarea unor forme în sine sau admiterea unor forme din bagajul clasic sau național și aplicarea lor mecanică, în orice condițiuni, PURISMUL, sărăcia și lipsa oricărui detaliu care să dovedească prezența omului și care a dus la ruptura arhitecturii de celelalte arte plastice, manifestare a antiumanismului artei formaliste, toate curente descompuse, care au dus până la urmă la iraționalism și care au exprimat pesimismul și ura față de om ce stă la baza culturii otrăvite a imperialismului.

Exemple în care, pe lângă calitățile pozitive în domeniul rezolvării funcționale sau constructive, se regăsesc și influențe ale curentelor decadente de mai sus, se pot da în special din sectorul construcțiilor industriale, din domeniul construcțiilor sanitare sau în unele proiecte de școli medii, cum ar fi Institutul de Ftiziologie din București (arh. H. Marcus), spitalul Emilia Irza din București, pus în funcțiune anul trecut (arh. Gr. Ionescu), spitalele din Lupeni și Comănești, liceul din Ploiești și altele. Aceste urme cons-

Casa lui Mogoș (azi la Muzeul Satului București)

tructivistice sau funcționaliste se mai simt și în clădirea aerogării Băneasa din București, proiectată în anul 1947 și mai ales în Pavilionul pentru Expoziția Industriei Grele Sovietice, proiectat de arhitecți români în 1949, construit cu metode ingenioase, dar cu un caracter cosmopolit și formalist.

Un alt aspect al formalismului cosmopolit este folosirea unor elemente, chiar valoroase, din arhitectura renașterii sau din cea clasică, în mod cu totul formal, fără nici o prelucrare și aplicarea lor, mecanic, ca un decor, pe o construcție tratată schematic, cu caracter constructivist sau funcționalist (ex. Școala Medie Tehnică din orașul Hunedoara — arh. T. Ionomu).

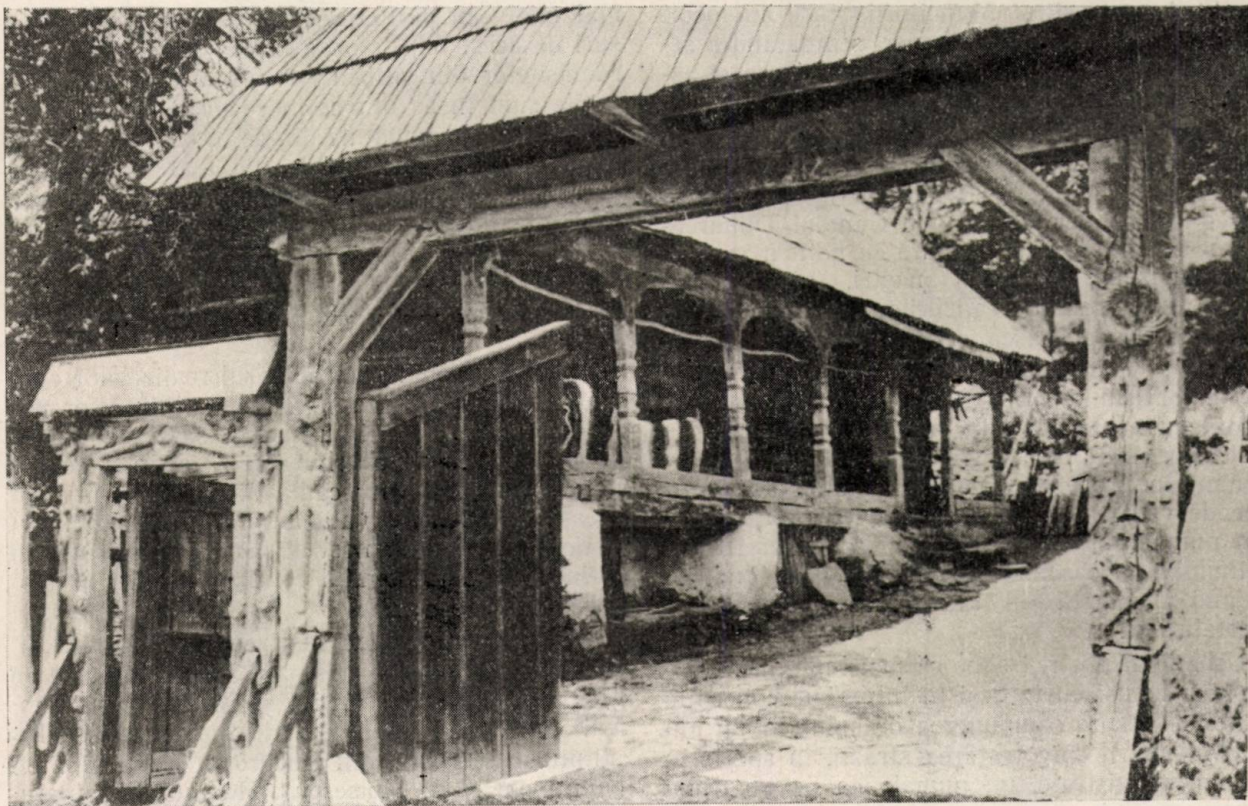
O greșeală, împotriva căreia avem încă și astăzi destul de luptat este arhaismul, preluarea directă din tradiția istorică a elementelor sau proporțiilor cu caracter feudal greoi sau mistic, în loc să se utilizeze elementele progresiste, provenite din arhitectura populară, plină de atâta viață și de bogată variație, tendință manifestată de exemplu în primul proiect pentru sanatoriul de noapte din Hunedoara (arh. H. Delavrancea).

O problemă mult discutată în ultimul timp în arhitectura noastră, a fost problema caracterului regional pe care trebuie să-l ia arhitectura nouă în diferite locuri (regiuni) ale țării, ținând seamă de tradiția specifică locală, mult diferențiată pe regiuni, atât din cauza condițiilor isto-

rice diferite de dezvoltare, în cadrul fostelor principate separate, cât și de faptul că în țara noastră locuiesc grupe distincte de minorități naționale, cu tradiții populare, artistice și culturale proprii. Discuția a fost prilejuită de faptul că unele proiecte (ca de pildă pentru orașul Hunedoara) cădeau într'un regionalism îngust, arhaizant, cu caracter de provincialism, în sensul că se mulțumeau să copieze elemente vechi existente, de un interes local, fără o valoare de circulație mai largă și fără să le prelucereze creator pentru a exprima caracterul actual, conținutul nou de idei pe care trebuie să-l aibă întreaga arhitectură de pe teritoriul R.P.R., anume acela că aparține epocii noi, de astăzi, de construire a socialismului.

În unele construcții care se execută astăzi, se reflectă și faptul că au fost concepute cu 2...3 ani în urmă, de proiectanți ce se găseau pe poziții cosmopolite, cum este cazul „Casei Radiofoniei” din București, căreia porticul cu o *ordonanță* clasică adăugat în fața studioului de concert, nu reușește să-i acopere jocul funcționalist și complicat al volumelor, a căror plastică se simte de tratarea inițială, ce exprimă direct structura de beton armat.

În proiectarea de urbanism, concepțiile din prima fază erau dominate de individualismul mic-burghez, ceea ce a făcut ca primele orașe sau cartiere din acea epocă (Hunedoara, Medgidia)

Poartă țărănească — Maramureș

Cula Nouă — Măldărești — Vâlcea

să fie proiectate ca orașele-grădini de tip englezesc, cu locuințe individuale așezate arbitrar sau în șiruri nesfârșite. Muncitorii care au locuit aceste case, le-au criticat sever, semnalând o serie de deficiențe în dispoziția, amenajarea și aspectul lor.

În îndeplinirea sarcinilor de proiectare ce au decurs din programul de refacere a unui mare număr de orașe, de construire a unor orașe în întregime noi, ca cele de pe Canalul Dunărea-Marea Neagră sau în legătură cu noile mari centre industriale, urbanisții noștri, aprofundând din ce în ce studiul realizărilor sovietice, au început să-și însușească concepțiile înaintate ale acestora, debarasându-se treptat de influențele cosmopolitismului. Desigur că ei mai au încă de luptat cu unele rămășițe funcționaliste, care au fost semnalate, cum ar fi considerarea ca determinant în proiectare numai a unuia din punctele de vedere, de exemplu: numai orientarea sau numai relieful, ceea ce duce la scheme rigide și inumane. Deasemenea, rămășițe individualiste se mai manifestă în fărâmițarea prea mare a carturilor.

Urbanisții noștri trebuie să mai lupte încă pentru a-și însuși cu toții și în întregime concepția sovietică despre compunerea orașului ca un ansamblu viu, despre tratarea străzii, în special a marilor magistrale, nu numai ca pe un drum pentru mașini, ci și ca o temă majoră de arhitectură publică monumentală.

Desigur că în activitatea proiectanților noștri, în special a celor din organizațiile de proiectare mai mici sau periferice, există încă și alte lipuri de acest fel, datorite în cea mai mare parte rămășițelor din vechea lor formație.

Ele sunt însă din ce în ce mai rare și sunt demascate și combătute din ce în ce mai energic, de pe pozițiile principale ale marxismului, pe care, sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Român, arhitecții noștri și le însușesc din ce în ce mai temeinic, în special cadrele tinere, formate în școala nouă și care provin în număr din ce în ce mai mare din rândurile clasei muncitoare.

Mereu crescând este numărul realizărilor care marchează o cotitură în munca arhitecților din R.P.R., arătând că ei au început să-și însușească metoda de creație a arhitecturii sovietice, realismul socialist și care caută să utilizeze în mod creator elementele valabile din moștenirea artistică a poporului nostru, pentru a exprima în forme naționale bogatul conținut de idei al epocii noastre.

Printre lucrările cele mai reușite pe această linie, putem aminti: o școală medie tehnică în București (arh. D. Daniel și L. Axelrad), Centrul orașelului Florica de (arh. Radu Udrișu). Institutul Energetic din București (arh. Gh. Lichiardopol și A. Moisescu), Hotelul Combinatului Sportiv dela Poiana Stalin, (arh. Gh. Trifu și N. Porumbescu), Căminul de Studenți din

Cula Veche — Măldărești — Vâlcea

Câmpu-Lung (arh. Leta Starc), Cartierul de locuințe al termocentralei Filipeștii de Pădure, blocuri de locuințe la Orașul Stalin, Cantina la Orașul Stalin (de arh. N. Nedelcu), Casa de odihnă dela Olănești (arh. Gh. Petrașcu), Localul Ambasadei R.P.R. la Varșovia (arh. M. Loeș), Centrul Cinematografic Buftea de lângă București, Spitalul pentru 1200 paturi în București (arh. Al. Moșinschi), Institutul Cărbunelui din Petroșani (arh. R. Bordenache) și numeroase alte proiecte în fază de studiu.

Dintre realizările mai importante de până acum, problema expresiei naționale s'a pus într'un mod deosebit în proiectul Casei Scânteii, al Teatrului Muzical din București și în Pavilionul pentru Expoziția Agricolă.

Proiectarea palatului pentru organul central al C.C. al P.M.R., „Scânteia”, a început în anul 1948, construcția a început în anul 1950, corpurile de producție sunt acum în funcție, iar execuția corpului central va începe anul acesta.

Colectivul de proiectare condus de prof. arh. H. Maicu și N. Bădescu, a trecut la început printr'o serie de soluții formaliste și cosmopolite, rigide și schematice, care, în urma criticilor, au fost înlăturate treptat. În urma unui contact și a unui ajutor tovărășesc dat de uni arhitecți, maeștri ai arhitecturii sovietice, prin căutarea și prelucrarea creatoare a elementelor celor mai potrivite, atât din valorile mondiale cât și din cele ale artei naționale și populare, s'a adoptat o com-

poziție generală de plan și de volume, în care s'a încercat să se aplice principiile de bază ale metodelor de compoziție ale arhitecturii sovietice.

S'a urmărit simetria compoziției, creșterea treptată a volumelor către volumul principal plasat în mijlocul compoziției, articularea volumelor, o cât mai bună amplasare, adaptare la teren, etc.

Mișcarea corpului central, în care se găsește conducerea combinatului, este susținută de cele 4 turnuri așezate în colțurile compoziției, care o fixează astfel și care crează ansamblului o siluetă avântată și caracteristică, după exemplul celor mai dezvoltate compoziții din arhitectura trecutului nostru, realizate în ansamblurile mănăstirești fortificate, căutându-se însă să se înlocuiască caracterul închis și greoi al acestora prin larga curte de onoare din față, deschisă și primitoare, continuată prin alei cu flori și jocuri de apă.

Parterul corpului central este compus dintr'un portic în arcade pe coloane puternice, ce vor fi realizate în granit roșu, cu fusul neglobat și tratate diferit, alternat, după exemplul pridvorului dela Snagov. În decorarea registrului dominant al corpului principal până la prima cornișă, s'a folosit principiul arcelor în retrageri succesive, frecvente în special la turlele vechilor monumente, decorație care se găsește și pe fețele celor 4 turnuri de colț.

Intrările acestora au fost tratate, ca și intrările laterale în corpul central, după exemplul schitului Cornetu, ca accente puternice, atât ca formă cât și ca contrast de materiale.

Deasupra corpului central este un corp de coronament, în formele căruia s'a urmărit proporții mai svelte, mai dinamice. Ideea călăuzitoare în tratarea acestui corp a fost de a întrebuința aici elemente din exemplele de arhitectură românească, în care s'au afirmat mai puternic influențele clasicismului rus, prelucrate într'un spirit cât mai apropiat de cel al arhitecturii sovietice, pentru a sublinia (sintetiza) aspirațiile către viitorul luminos al păcii și al comunismului, spre care mergem alături de Uniunea Sovietică.

Fleșa aurită, care se ridică deasupra întregului corp la o înălțime de 110 m, susținând o stea în 5 colțuri, stă pe o bază în a cărei formă s'au prelucrat exemplele turlelor cu baze stelate din arhitectura moldovenească.

În tratarea plastice corpului central, s'au urmărit efecte de policromie prin întrebuințarea granitului roșu la soclu, a pietrei albe și a marmorelor de diferite culori la restul elementelor, ca piatră lustruită de Bambatoc gris deschis, brun-gălbui la ancadramentele ferestrelor etaju-

lui I, a pietrei nelustruite de Bambatoc gris-verzui, între ferestre și a pietrei albe șlefuite, în câmpuri. Sub cornișa principală se vor găsi discuri diferite colorate, decor atât de specific arhitecturii moldovenești.

Fațadele corpurilor laterale sunt împărțite în 3 registre, arcadele registrului inferior fiind despărțite de celelalte registre printr'un brâu puternic în formă de tor, bogat sculptat, care este caracteristic arhitecturii vechi din Muntenia.

Golurile acestor fațade sunt legate prin ocnite verticale, sistem specific de decorare a suprafețelor, grupate câte 3 și având în ocnita din mijloc discuri de piatră bogat sculptate.

Registrul superior al corpurilor laterale este tratat ca o galerie deschisă în coloane duble și amintește cerdacele locuințelor populare.

În tratarea casei de cultură și a cantinei, care se găsesc pe axul transversal al compoziției, s'au prelucrat elemente ale pridvoarelor dela Palatul Mogoșoaia, mănăstirea Comana și Văcărești.

Și în studiul interioarelor, proiectanții au folosit elementele vechilor palate în tratarea pereților, bolților sau a plafoanelor cu picturi sau decorații florale în relief de stuc, în formele și

Casă țărănească — Vâlcea

proporțiile stâlpilor, în decorarea capitelor, ancadramentelor de uși, etc.

Studiul pentru definitivarea tuturor detaliilor de interioare și chiar a unor detalii de fațade pentru corpul central, este încă în plină desfășurare, iar colectivul de proiectanți caută să amelioreze neîncetat munca lor, să ridice la un nivel înalt calitatea artistică a acestei construcții, prima operă de arhitectură a socialismului în țara noastră.

★

În proiectarea Teatrului Muzical din București (prof. arh. O. Doicescu), lucrare care este în curs de execuție și care va fi pusă în funcțiune în anul viitor, căutarea unei expresii naționale prin prelucrarea formelor tradiționale a pus proiectanților unele probleme grele. Trebuie spus că acest teatru va fi în viitor de importanță secundară (de operetă) și că prin planul cincinal în curs, se prevede proiectarea până în anul 1955 a încă două localuri, pentru Opera de Stat și pentru Teatrul Național, ambele în București. Deși programul prevedea pentru cei 1 200 spectatori norme destul de strânse, s'a căutat să se dea o expresie pe cât posibil monumentală, mai ales că până la realizarea construcției proprii, aici va fi adăpostită Opera de Stat.

Prin funcțiunile sale generale, teatrul are o compoziție centrală, cu o singură axă de simetrie, longitudinală și având ca dominant volumul scenei, în general opac la exterior.

Utilizarea fără o prelucrare atentă a elementelor naționale, ar fi dus ușor la reproducerea aspectului unei biserici, rolul turlei de pe naosul tradițional jucându-l volumul scenei, iar porticul de intrare pe cel al pridvorului deschis, obișnuit la bisericile noastre.

Aceasta s'a și întâmplat în primele studii, dar în urma criticilor, a ajutorului unor specialiști sovietici și a perfecționării neîncetate a studiilor, s'a ajuns la o compoziție echilibrată și armonioasă a părților componente, puse clar în evidență.

În jocul și opoziția volumelor, în împărțirea fațadelor în registre suprapuse prin brâie orizontale continue, în decorarea acestor registre cu panouri mari, amintind ocnitele, limitate prin profile, „ciubuce” de forme caracteristice și în care se înscriu ferestrele, s'a căutat să se utilizeze proporțiile caracteristice arhitecturii din Muntenia, proporții bazate pe contraste limpede exprimate.

Și în succesiunea și tratarea spațiilor interioare s'a urmărit realizarea de contraste, favorizate de faptul că în clădirea unui teatru sunt

Casă din Cartiu — Gorj

grupate, într'un singur volum, funcțiuni foarte diferite.

Structura construcției se bazează pe ziduri purtătoare de cărămidă și pentru exprimarea acestui sistem de construcție, s'a adoptat arcul ca expresie generală a traveelor din registrul inferior și lintoul drept pentru registrul de sus al fațadei, ambele registre fiind întrerupte de puternicele arce dela intrare.

În dimensionarea și tratarea acestor arce, s'au transpus la dimensiuni monumentale elemente din arhitectura veche, care exprimă unele conțințuri cu arhitectura renașterii.

Scara elementelor, așa de diferite, exprimarea și îmbogățirea formelor, s'a realizat printr'o modernatură inspirată din profilele de tencuială sau de cărămidă cele mai reușite ale arhitecturii din Muntenia.

În decorația interioarelor se folosesc elementele bogatelor decorații ce împodobeau palatele domnești dela Potlogi și Mogoșoaia, în general executate în relief și albe, pe fonduri diferit colorate. Aceste decorații caută să sublinieze formele interioare, rapoartele dintre plinuri și goluri, pentru a crea o ambianță calmă, primitoare și odihnitoare, fără a reduce din caracterul monumental și festiv al acestei construcții publice.

Proiectul unui pavilion pentru o expoziție agricolă reprezintă un alt exemplu, în care prelucrarea moștenirii artistice a trecutului a fost făcută cu multă atenție.

Volumul și dimensiunile nu prea mari ale construcției, fiind apropiate de unele monumente vechi ale arhitecturii naționale, s'au putut folosi elemente arhitecturale la o scară care să amintească raportul față de om al acestor elemente în arhitectura veche.

Tema cerea ca pavilionul să aibă o valoare reprezentativă, să redea o imagine cât mai apropiată de arhitectura specifică țării noastre, evitându-se bineînțeles caracterul religios sau arhaic la care ar fi dus o preluare directă a unor elemente sau proporții vechi.

Fațadele pavilionului au fost compuse prin împărțirea în două registre suprapuse, separate printr'un brâu, registrul inferior fiind tratat în arce și cel superior în panouri, inspirate din vechile ocnite. Pentru ca registrul superior plin să nu dea impresia de apăsare, s'au înălțat mult coloanele și întreg registrul inferior, în dauna registrului superior. Acesta a căpătat și o decorație mai bogată, pentru a exprima astfel și avântul luat de sectorul agriculturii, iar în interiorul panourilor superioare s'au studiat basorelieful, în cadrul cărora sculptorii au exprimat

Casă din regiunea de deal a Olteniei

o tematică legată de conținutul de idei al expoziției.

Un accent deosebit s'a pus pe ansamblul de portice din fațada principală, căutându-se să se dea o dezvoltare plastică amplă unuia dintre cele mai frecvente elemente ale arhitecturii din trecut, pridvorul, transpus în arhitectura monumentală din locuința populară și exprimând firea deschisă și primitoare a țaranului român, dragostea lui de natură.

Porticul principal, care susține zidăria registrului superior, a fost tratat cu coloane mai puternice, a căror formă generală s'a inspirat dela coloanele pridvorului brâncovenesc dela Cozia.

Ele sunt executate din piatră albă de calcar, au fusul ușor galbat, decorat cu creneluri torsate și capetele bogat decorate, fiecare fiind tratată diferit, cu elemente vegetale sau animale legate de tematica expoziției.

Cele două portice laterale, ca și porticele din fațadele laterale, mergând numai până la înălțimea primului registru, sunt tratate mai ușor și mai grațios, dezvoltând tema tradițională a foișoarelor sau fântânilor (ca la Hurez, Comana și altele). Pentru a se elimina caracterul închis, chiar distant, pe care unele din aceste elemente le-au avut în trecut, porticele au fost lăsate cât mai jos, aproape de om și de sol, complet deschise pentru a fi cât mai primitoare, într'un fel asemănător prispelor locuinței populare. Sub cele două portice laterale ale fațadei principale sunt așezate fântâni de marmură și mozaic, elemente în plus de agrementare și înviorare.

Jocul acesta al porticelor, proporțiile și detaliile lor, se detașează pe peretele pavilionului care constituie un fond colorat în roșu închis, cu o decorație în „Sgraffito”.

Elemente de culoare se regăsesc și sub forma unor discuri dealungul brâului fațadelor.

Cornișa clădirii constituie o dezvoltare și o prelucrare a cornișei tradiționale, compusă din trei rânduri de cărămizi așezate „în dinți”, îmbinată cu elemente bazate pe o interpretare a cornișelor clasice.

Portalul dela intrare este studiat în caracterul intrărilor principale la monumentele vechi și este compus dintr'un ancadrament de piatră, bogat decorat cu elemente florale.

Intrarea în pavilion este subliniată de un turn decorativ, de proporții svelte, care semnalează clădirea dela oarecare distanță și dă un accent vertical siluetei orizontale și destul de modeste a edificiului, accent regăsit și în cele patru statui așezate în colțurile construcției.

Turnul este realizat din două registre de arce înalte, primul fiind terminat cu o friză de porumbel, simbol al păcii, la nivelul cărora vor flutura în zilele de sărbătoare, steagurile așezate în baza turnului.

Ultimul registru al turnului se termină printr'o cornișă ce urmează forma rotundă a arcelor, tratată asemănător cu cornișa principală a clădirii.

În general, prin elementele decorative și sculpturale, basorelieful, rozete, etc., s'a căutat să se introducă o emblematică nouă, legată de tema respectivă și punând în evidență factorii noi din

Casă din regiunea de deal a Munteniei

această ramură de activitate: succesele obținute în sectorul socialist al agriculturii, ideea alianței clasei muncitoare cu țărâna muncitoare, mecanizarea agriculturii, ideea iubirii de pace a popoului nostru. etc.

Clădirea este legată de planul înconjurător printr-o mică incintă pavată, decorată cu fântâni și vase în spirit popular, bănci, flori și altele.

★

Desigur că aceste realizări de până acum nu sunt decât un început, în care mai sunt încă multe lipsuri și chiar greșeli. Scoaterea la iveală a acestor lipsuri, descoperirea fără cruțare, printr-o vigilență în adevăr revoluționară, a rămășițelor celor mai ascunse ale cosmopolitismului, arma perfidă a imperialismului hrăpăreț, și combaterea lor energetică de pe pozițiile principale ale marxism-leninismului, folosirea activă a criticii și autocriticii, sunt singurele metode pentru a asigura dezvoltarea sănătoasă a arhitecturii noastre.

Pentru aceasta, o condiție indispensabilă este ridicarea necontenită a nivelului ideologic al arhitecților noștri, sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Român, prin însușirea pozițiilor marxiste în problemele generale și în special în problemele culturii și artei.

De un neprecupețit ajutor pentru arhitecții noștri este cunoașterea pozițiilor și problemelor teoretice ale arhitecturii sovietice, bazată pe învățătura marxist-leninistă și pe îndrumările Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, pre-

cum și studierea marilor realizări ale arhitecților sovietici.

Pentru noi este clar că, așa cum construcția socialismului în Republica noastră Populară nu ar fi fost posibilă fără existența și ajutorul Uniunii Sovietice, tot astfel fără experiența și exemplul arhitecturii sovietice, cosmopolitismul ar fi șters din ce în ce trăsăturile specifice ale arhitecturii noastre și drumul către o artă și o arhitectură proprie s'ar fi pierdut în mlaștina putredului formalism burghez.

Calea dezvoltării înfloritoare a culturii noastre, a arhitecturii noastre, este puternic luminată de teza tovarășului Stalin: „orice națiune, indiferent dacă este mare sau mică, are particularitățile sale calitative, specificul său care numai ei îi aparține și nu se găsește în alte națiuni. Aceste particularități constituie acea contribuție pe care fiecare națiune o aduce în tezaurul comun al culturii mondiale, îl completează și îl îmbogățește”.

Pe această cale, sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Român și a iubitului său conducător, tovarășul Gh. Gheorghiu Dej, urmând exemplul glorios al arhitecturii sovietice, arhitecții din Republica Populară Română merg înainte cu convingere și încredere pentru îndeplinirea sarcinii de cinste de a făuri o arhitectură demnă de mărirea epocă de construire a socialismului și de a contribui astfel la întărirea frontului mondial al păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică și cu cel mai mare arhitect al timpurilor noastre, tovarășul I. V. Stalin.

Catedrala Sf. Isachie 1817—1857 Arh. R. Montferrand

MALURILE NEVEI DIN CENTRUL LENINGRADULUI

V. BILCIURESCU

Arhitect aspirant la Institutul de Arhitectură din Moscova

Am sosit în Leningrad cu dorința de a vedea și cuprinde cât mai mult, însă nehotărât cu ce să încep.

Chiar dela sosire, din gara Moscova a orașului Leningrad, pașii mi-au fost conduși pe Nevski Prospect de către săgeata Amiralității, spre malurile Nevei.

Privind acest minunat ansamblu, unde intensitatea de apă este mărginită cu splendide c'pod'opere de artă ale arhitecturii ruse, mi-a venit în minte imaginea Nevei, așa cum o descrie Pușkin:

„Pe țărmul apelor deșarte
„El (Petru cel Mare) plin de gânduri mari stătea
„Privind în zări, privind departe,
„In fața-i, fluviul larg gonea.
„Pe el, stingheră, goală parcă
„Se avânta o biată barcă;
„Ici-colo case se zăreau
„Pe țărmurile mlăștinoase, ...

și mai departe, el spune:

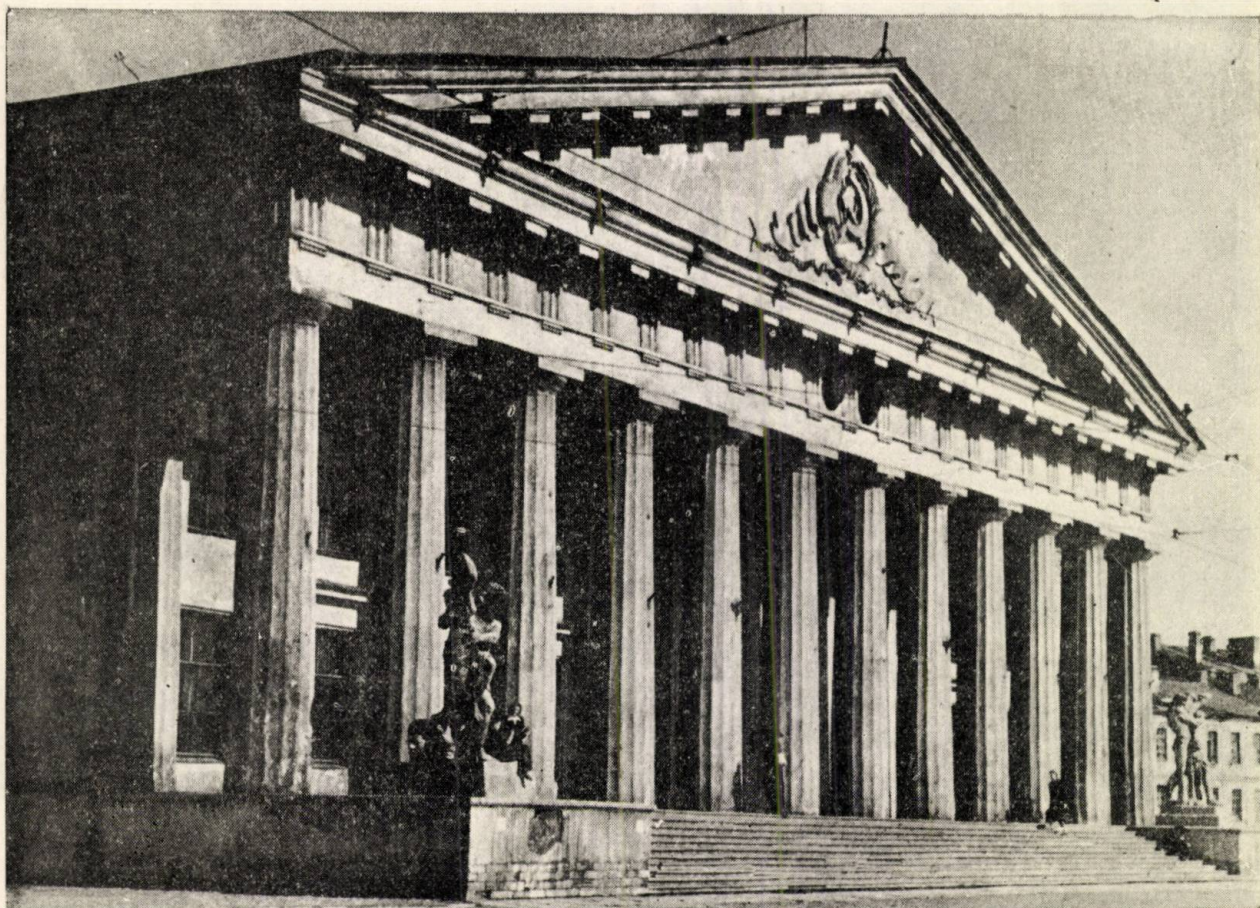
„Trecu un veac cu mers trufaș
„Și astăzi, tânărul oraș
„Al țărilor de Nord, minune:
„Din întunec de păduri,
„Din mlaștini reci, din surpături,
„Se nălță splendid pe genune

Aceste ansambluri arhitecturale, care se aștern pe malurile Nevei, au impresionat adânc pe poet, așa cum impresionează pe oricare vizitator:

„Pe țărmuri vii, acum
„In mari grămezi armonioase
„S'aștern palate majestuoase
„Și turnuri”...

În centrul Leningradului am admirat dealungul Nevei „Straele ei de granit” și minunatele ei poduri, în diminețile și serile, când turlele Amiralității și ale Bisericii Petru și Pavel strălucesc puternic alături de nenumăratele coloane ale Cheiului Palatelor. Aceste ansambluri le-am văzut în toată măreția lor, atunci când venind cu vaporul dinspre mare, am putut nu numai să admir, dar și să înțeleg mai bine monumentalul centru al orașului, deaceia, în descrierea de față voi urma același drum.

Încă de departe, dinspre golf, se vede strălucind cupola de aur a catedralei Sf. Isachie, însă primul monument care te întâmpină majestuos, este Institutul Montan, proiectat de A. N. Voronihin la începutul sec. XIX. Simplu ca formă, monumentul întărește caracterul eroic al orașului. Puternica plasticitate și adâncimea umbrelor porți-

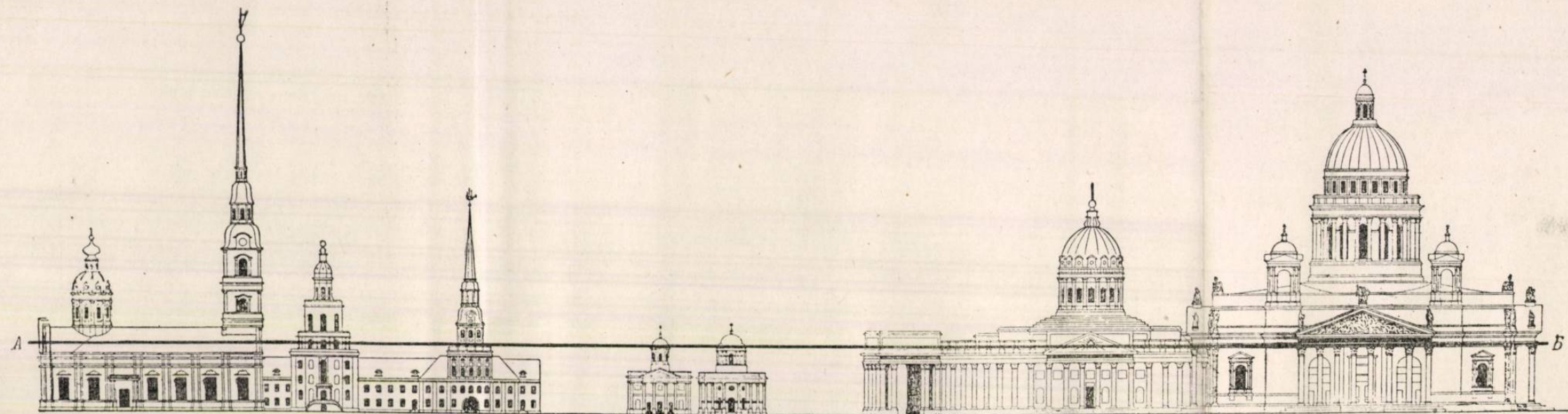
Institutul Montan 1806—1811 (faşada principală porticul central) — Arh. N. Voronihin

Institutul Montan — grup reprezentând răpirea Proserpinei

Institutul Montan — grup reprezentând lupta lui Hercules cu Anteu

Silueta oraşului Leningrad. Dela stânga spre dreapta: Clopotniţa catedralei Petropavlovsc (D. Trezzini, 1714—1733); Kunst-Kamera (Matarnovi, 1718—1725); turnul Amiralităţii (Corobov, 1734—1735); biserica Sf. Ana şi biserica Sf. Ecaterina (Felten, 1770); catedrala Cazani, (N. Voronihin, 1801—1811), catedrala Isachie (Montferrand, 1817—1857) A—B, nivelul înălţimii medii a construcţiilor de pe malul Nevei.

1 — Institutul Montan; 2 — Casele Model; 3 — Academia de Artă; 4 — Palatul Menşicov; 5 — 12 Colegii; 6 — Catedrala Sf. Isachie; 7 — Senatul şi Sinodul; 8 — Amiralitatea — pavilioanele laterale; 9 — Statuia lui Petru-cel-Mare; 10 — Kunst-Kamera; 11 — Amiralitatea — turnul; 12 — Fortăreaşa Petru şi Pavel; 13 — Bursa; 14 — Palatul de Iarnă; 15 — Micul Ermitaj; 16 — Palatul de Marmură; 17 — Statuia lui Suvorov; 18 — Grădina de Vară.

Academia de Artă 1765—1772 — J. B. Vallen - Delamotte, A. F. Kokorinoff

cului, subliniate de vecinătatea liniștită a corpurilor laterale peste care se prelungește un simplu desen de basoreliefuri, precum și friza antablamentului, duc la orizontalitatea generală a clădirii. Proiectând porticul cu cele 12 coloane, inspirându-se după ordinul doric grec, Voronihin se abate dela canoanele clasice: măbind cornișa, dă antablamentului o mai mare masivitate. Toată construcția este deschisă către fluviu. Formele puternice, ca și simplitatea profilelor sobrului portic doric, a antablamentului și a frontonului, dau posibilitatea ca monumentul să fie clar perceput dela mare distanță și orizontalitatea lui să se înscrie armonios în ansamblul general al malurilor Nevei. Când te apropii, apar mai clar cele două grupe sculptate în piatră (de 3,6 m înălțime) și care se proiectează pe fondul traveelor dela extremele porticului. Ele se încadrează perfect în formele mari ale colonadei cu largile lor caneluri și cu proporțiile generale monumentale ale construcției.

Trecând apoi peste o serie de „Case-Model“, construite în perioada „Petru-Ana” (prima perioadă de mari construcții a Leningradului) și care ies spre cheiu în formă de dinți de fierăstrău, ca și peste podul care leagă „Piața Muncii” cu însu-

la Vasilevski, apare o nouă realizare a arhitecturii leningradiene.

Mai timpurie decât Institutul Montan, opera lui J. B. Vallen-Delamotte și A. F. Kokorinoff, Academia de Artă (1765—1772) este în contrast cu arhitectura bogat decorată dela mijlocul sec. XVIII. Fațada acesteia este simplă, având partea tratată ca soclu, iar cele două etaje unite de coloane și pilaștri doric. Porticul central este compus din rezalitul soclului pe care stau patru coloane, deasupra cărora reazămă frontonul. Tot la corpul principal își face apariția o cupolă care întărește partea centrală. Orizontalitatea soclului și a cornișei se păstrează în liniile construcției descrise mai sus, contribuind la unitatea malurilor Nevei.

Înaintând dealungul cheiului, se zăresc cele mai vechi clădiri ale orașului. Astfel, Palatul Menșicov proiectat de arhitecții Fontana și Schedel (1710—14), amintesc „Casele-Model” proiectate de arh. Trezzini la cererea lui Petru cel Mare și care se pot vedea în intervalul dintre Institutul Montan și Academia de Artă. Palatul Menșicov se aseamănă cu aceste construcții atât ca dimensiuni cât și ca prelucrare a detaliilor într’un baroc timpuriu. Fațada principală este orientată spre Neva, având o coloană portic și o rampă care dă spre fluviu.

Palatul Mensicov 1710—1714 — Arh. M. Fontana, G. Schedel.

Construcția celor 12 Collegii — fragment fațadă principală Arh. D. Trezzini

Catedrala Sf. Isachie — fațada dinspre Neva 1817—1857. Arh. R. Montferrand

Mai departe întâlnim cele 12 Colegii — actualmente Universitatea, — executate de Trezzini în aceeași epocă. Monumentul este foarte interesant, dar el nu prezintă fluviului decât fațada îngustă, ne jucând un rol important în perspectiva cheiurilor.

De cealaltă parte a Nevei, privirea îmi este atrasă de catedrala Sf. Isachie, care încă dela intrarea pe fluviu în oraș, te impresionează prin strălucirea ei. Această catedrală încheie perspectiva pieței Decembriștilor, piața care intră adânc spre oraș, fiind deschisă numai cu o latură îngustă spre Neva.

În partea de apus a aceleiași piețe se află clădirea Senatului și a Sinodului, operă a arhitectului C. I. Rossi, care a rezolvat prin lucrarea sa atât flancarea pieței și a cheiului, cât și accesul străzii Galerelor către piață. Accesul se face printr'un arc care unește cele două corpuri ale clădirii, dând fațadei continuitate, relevând astfel caracterul deschis al pieței pe axul ei principal orientat perpendicular pe cursul fluviului.

Opusă Senatului și Sinodului se află Amiralitatea lui A. D. Zaharov, care își orientează spre piață una din fațadele laterale.

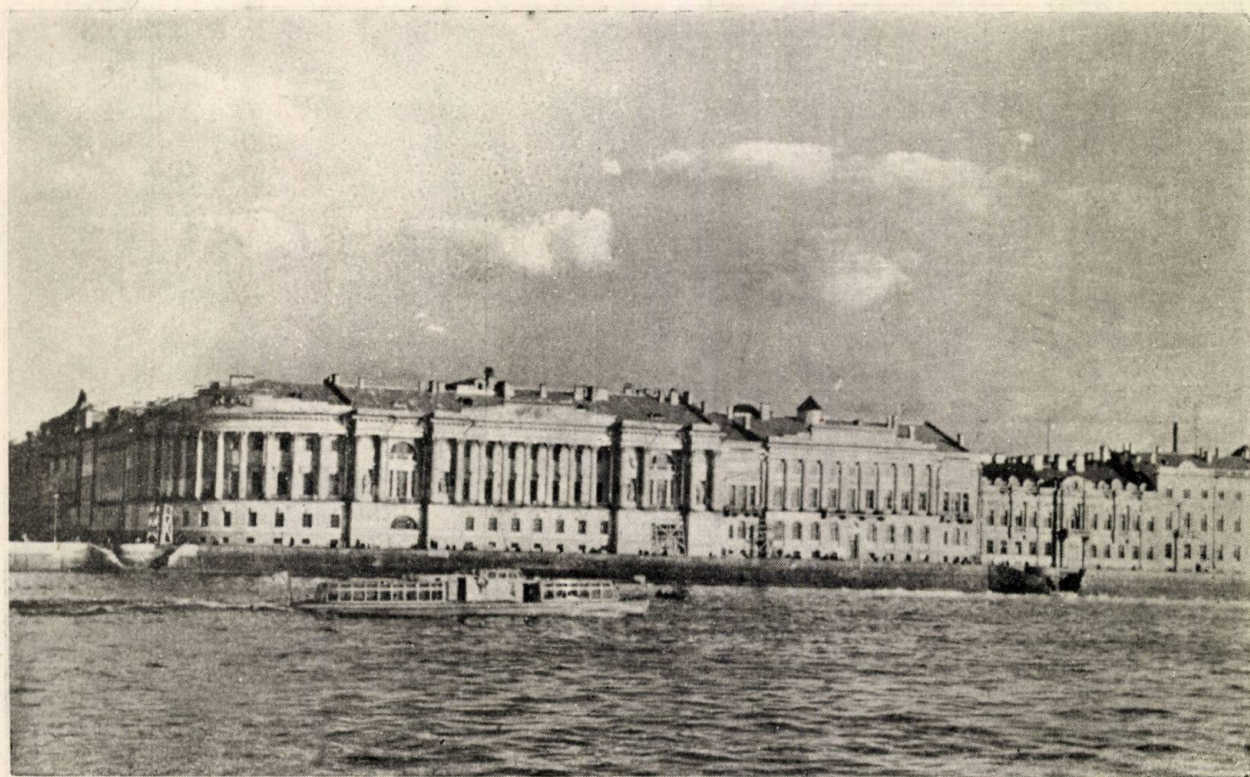
În marele spațiu al pieței Decembriștilor, deschis către fluviu și încadrat pe margini de uriașe clădiri, ca Senatul și Sinodul, catedrala Sf. Isachie și Amiralitatea, se află statuia lui Petru cel Mare executată de Falconet.

Vestind punctul central al orașului, trecem acum printr'o poartă formată pe o parte de strău-

citoarea săgeată a Amiralității, iar pe alta de Kunst-Kamera, ultima construită de arh. I. S. Mattarnovi, G. Chiaveri și M. G. Zemțov în 1718. Construcția, orientată tot spre fluviu, are în centru un turn octogonal care este dominantă arhitecturală a monumentului și se echilibrează cu turnul turlei contrastează cu simplitatea corpurilor laterale.

Lăsând în urmă această poartă formată din cele două turnuri, intrăm în spațiul mult lărgit al Nevei, în cadrul căruia se desfășoară cel mai mare ansamblu arhitectural al Leningradului. El este format din trei grupe de construcții. Prima grupă o constituie fortăreața Petru și Pavel, construită de Trezzini și care ocupă un loc central, având pe partea cealaltă Cheiul Palatelor, care în ansamblul acesta are un loc secundar și constituie a doua grupă. În ultima grupă, Bursa, actualmente Muzeul Marinei Militare, operă a lui Toma de Tomon, încheie compoziția dealungul cursului apei. Ea dă printr'o arhitectură de volum claritate și expresivitate monumentului, mergând pe o strictă simetrie. Bursa se compune dintr'un podium înalt, pe care stă un peristil doric (10×14 coloane), fiind flancată de două coloane rostrale, de sine stătătoare. Coloanele rostrale stau pe soclu, decorate cu gigantice statui (de 5 m înălțime), înfățișând zeitățile mării și formând împreună cu coloanele o minunată sinteză a arhitecturii cu sculptura.

Palatul de iarnă de V. V. Rastrelli, constituie

Senatul și Sinodul 1829—1834. Arh. C. I. Rossi

Kunst — Kamera — fațadă principală 1718 — 1724 Arh. I. S. Mataranovi, G. Chiaveri și M. G. Zemțov